

Міністерство освіти і науки України
Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

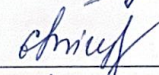
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

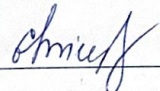
зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування

Тема роботи: «Формування механізмів реалізації соціальної політики
на місцевому рівні»

Виконав: студент групи ПУА-22 / Міщенко О.О. /

Керівник випускної роботи / д.е.н., професор Міщук Є.В. /

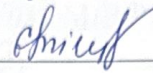
Нормоконтролер / к.е.н., доцент Архипенко С.В. /

Завідувач кафедри / д.е.н, професор Міщук Є.В. /

Кривий Ріг
2026 р.

2
Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління
Перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань 28 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав.кафедри МООПУ
д.е.н., професор Євгенія МІЩУК

« 19 » лютого 2026 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу здобувачу вищої освіти

Міщенко Олексію Олексійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні»

керівник роботи: Міщук Є.В., д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом по КНУ від « 19 » лютого 2026 року № 11с

2. Строк подання студентом роботи: « 15 » червня 2026 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукова та періодична література з питань формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні, відповідні нормативно-правові акти, офіційні сайти Криворізької міської ради та її виконкому та КП «Інститут розвитку міста».

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити:

1. Теоретичні основи формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні.

2. Практичні засади формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні.

5. Перелік графічного матеріалу:

12 табл., 5 рис., 3 дод.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Архипенко С.В., к.е.н., доцент	18.04.26	15.05.26
Розділ 2	Архипенко С.В., к.е.н., доцент	25.05.26	03.06.26

7. Календарний план:

№ з/п	Етапи роботи	Термін виконання	Позначка про виконання
1	Співбесіда зі здобувачем вищої освіти за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	19.02.2026	Виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	19.02 - 08.03	Виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	10.03 - 15.03	Виконано
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та подання його керівнику	17.03 - 16.04	Виконано
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та подання його керівнику	17.04 - 21.05	Виконано
6	Підготовка вступної частини	22.05.2026	Виконано
7	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	23.05 - 28.05	Виконано
8	Отримання відгуку керівника	16.05.2026	Виконано
9	Попередній захист роботи	12.06.2026	Виконано
10	Захист роботи в ЕК		

Дата видачі завдання « 19. 02 » лютого 2026 р.

Студент

Міщенко О.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

Міщук Є.В.

ЗМІСТ

	Стор.
ЗАВДАННЯ НА РОБОТУ	2
РЕФЕРАТ	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	6
ВСТУП	7
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	10
1.1 Соціальна політика: сутнісно-змістовна характеристика та її складові	10
1.2 Особливості механізмів реалізації соціальної політики	21
1.3 Аналіз нормативно-правових актів з реалізації соціальної політики на місцевому рівні	35
2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	41
2.1 Загальна характеристика Департаменту соціальної політики виконкому Криворізької міської ради	41
2.2 Аналіз показників реалізації механізмів соціальної політики м. Кривого Рогу	48
2.3 Проблеми функціонування механізмів реалізації соціальної політики у м. Кривий Ріг та шляхи їх вирішення	62
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	90

РЕФЕРАТ

ВР: 89 сторінок, 12 таблиць, 5 рисунків, 80 джерел, 3 додатки

Мета роботи: сформувати пропозиції щодо формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні.

Завдання дослідження:

- визначити сутність, завдання та види соціальної політики;
- дослідити особливості механізмів реалізації соціальної політики;
- проаналізувати нормативно-правові акти щодо формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні;
- охарактеризувати діяльність Департаменту соціальної політики виконкому Криворізької міської ради;
- проаналізувати показники реалізації механізмів соціальної політики м. Кривого Рогу;
- визначити проблеми функціонування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні та обґрунтувати шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження виступає процес формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні.

Предметом дослідження є соціальна політика на місцевому рівні.

Результати дослідження і новизна: виявлено асиметрію ефективності інструментів соціальної політики: при високій результативності матеріальної допомоги та соціальних послуг спостерігається зниження ефективності окремих напрямів, зокрема підтримки громадських організацій і ветеранів, що свідчить про фрагментарність управління та переважання бюджетно-формального підходу над результативним. Запропоновано перехід до результативно-орієнтованої моделі соціального врядування, що передбачає впровадження КРІ для оцінювання ефективності соціальних інструментів, посилення міжвідомчої координації, цифровізацію соціальних процесів та розвиток програмно-цільового підходу нового покоління. Також обґрунтовано доцільність запозичення європейського досвіду, зокрема впровадження інтегрованих соціальних реєстрів, сервісів «єдиного вікна» та механізмів результативного фінансування соціальних програм.

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ,
МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ, СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ,
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ, ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ, СОЦІАЛЬНІ
ПОСЛУГИ, МІСЦЕВІ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ, СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ,
БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ, УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. БКУ – Бюджетний кодекс України
2. ВПО – внутрішньо переміщені особи
3. ЗУ – Закон України
4. див. – дивись
5. ЖКГ – житлово-комунальне господарство
6. КП – комунальне підприємство
7. КМР – Криворізька міська рада
8. КМТГ – Криворізька міська територіальна громада
9. КУ – Конституція України
10. МР – міська рада
11. МС – місцеве самоврядування
12. ОВВ – органи виконавчої влади
13. ОМС – органи місцевого самоврядування
14. ПКУ – Податковий кодекс України
15. Рис. – рисунок
16. СП – соціальна політика
17. ТГ – територіальна громада
18. тис. грн. – тисячі гривень

ВСТУП

На місцевому рівні концентрується основний обсяг практичної реалізації соціальних гарантій, підтримки вразливих груп населення, надання адміністративних і соціальних послуг, що безпосередньо впливає на якість життя громадян та рівень соціальної згуртованості. Разом із цим, ефективність цих процесів значною мірою залежить від інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, наявності ресурсів, а також від узгодженості державної та регіональної політики.

Особливої ваги досліджувана проблематика набуває в умовах воєнного стану, коли система соціального захисту функціонує під впливом безпрецедентних викликів, пов'язаних із масовим переміщенням населення, руйнуванням інфраструктури, зростанням рівня бідності та соціальної вразливості. У таких умовах місцеві органи влади стають ключовими суб'єктами оперативного реагування на соціальні потреби, забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, організації гуманітарної допомоги, підтримки ветеранів, сімей військовослужбовців та осіб, які постраждали внаслідок бойових дій. Це потребує не лише адаптації існуючих механізмів соціальної політики, але й формування нових, більш гнучких, кризово-орієнтованих управлінських підходів.

Крім того, воєнний стан актуалізує необхідність підвищення ефективності міжсекторальної взаємодії між органами влади, громадськими організаціями та міжнародними партнерами, що забезпечує мобілізацію ресурсів і прискорення прийняття управлінських рішень. У цих умовах особливої значущості набуває цифровізація соціальних послуг, удосконалення механізмів адресної допомоги та запровадження прозорих процедур розподілу ресурсів. Таким чином, дослідження механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору, оскільки дозволяє обґрунтувати шляхи

підвищення стійкості соціальної системи та забезпечення соціальної безпеки населення.

Мета роботи: сформувати пропозиції щодо формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні.

Завдання дослідження:

- визначити сутність, завдання та види соціальної політики;
- дослідити особливості механізмів реалізації соціальної політики;
- проаналізувати нормативно-правові акти щодо формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні;
- охарактеризувати діяльність Департаменту соціальної політики виконкому Криворізької міської ради;
- проаналізувати показники реалізації механізмів соціальної політики м. Кривого Рогу;
- визначити проблеми функціонування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні та обґрунтувати шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження виступає процес формування механізмів реалізації соціальної політики на місцевому рівні.

Предметом дослідження є соціальна політика на місцевому рівні.

Загальнотеоретичні засади СП та її державного регулювання розкриваються у працях М. В. Мних, О. О. Миколаєць, С. М. Бондаренко та інших авторів, які акцентують увагу на ролі держави у формуванні соціальних гарантій та забезпеченні соціальної стабільності. Соціальна політика розглядається як інструмент державного управління, спрямований на поєднання соціальної справедливості та економічної ефективності [1; 4; 11]. У сучасних дослідженнях (Хорошев М. І., Макарова О., Верховход І. І.) значна увага приділяється трансформації механізмів СП в умовах воєнного стану, зокрема зростанню соціальних ризиків та розширенню кола вразливих груп населення, що потребують державної підтримки [2; 3; 7; 10; 16]. Питання інституційного забезпечення СП висвітлюються у працях, присвячених багаторівневому управлінню, децентралізації та посиленню ролі ТГ у реалізації

соціального захисту населення [3; 8; 68; 76]. У цих підходах підкреслюється необхідність узгодження дій державних і місцевих інституцій.

Сучасні дослідження проблем формування та реалізації механізмів СП в Україні, зокрема у працях Безпаленко О. В., Дубеля М., Приходько І. П., Шпортюк Н. Л., Юника І. Г., підкреслюють її трансформаційний характер під впливом воєнного стану, євроінтеграції та інституційних реформ, що зумовлює потребу підвищення ефективності та адаптивності соціальних механізмів [10; 16; 34; 75].

У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Теоретико-методологічну основу становлять методи аналізу та синтезу, що дали змогу розкрити сутність СП та виокремити її ключові структурні елементи. За допомогою системного підходу СП розглянуто як цілісний механізм, що включає інституційні, правові, фінансові та організаційні компоненти. Порівняльний метод застосовано для аналізу вітчизняного та міжнародного досвіду формування СП, зокрема в умовах євроінтеграції та воєнного стану. Історико-логічний метод дав змогу простежити еволюцію підходів до соціального захисту населення та трансформацію механізмів його реалізації. Також використано методи узагальнення та індукції для формування висновків. Емпіричну базу дослідження становлять нормативно-правові акти, аналітичні матеріали Департаменту СП КМР.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

1.1 Соціальна політика: сутнісно-змістовна характеристика та її складові

СП перебуває на перетині економіки, публічного управління, соціології та політичної науки, тому кожна з цих дисциплін формує власний аналітичний фокус і відповідний понятійний апарат. Для економістів ключовим є перерозподіл ресурсів і зменшення нерівності доходів, для соціологів важливі структура соціальних відносин і механізми інтеграції суспільства, тоді як у публічному управлінні акцент робиться на інституціях, програмах і управлінських інструментах реалізації соціальних гарантій [1; 2].

Додатковим чинником є еволюційний характер самої соціальної політики, яка змінюється разом із трансформацією держави, економічних систем і суспільних потреб. У різні історичні періоди вона виконувала різні функції: від мінімального соціального захисту до комплексного управління соціальним розвитком і ризиками. Відповідно, наукові визначення відображають ті чи інші етапи її розвитку, що ускладнює формування універсальної дефініції [2].

Важливу роль відіграє також різниця між теоретичним і прикладним рівнями аналізу. Частина авторів розглядає СП як концептуальну категорію, інші як практичний інструмент державного або місцевого управління. Це призводить до розширення або звуження її змісту залежно від дослідницьких цілей: від широкого трактування як системи суспільного регулювання до вузького, як механізму соціального забезпечення [3].

Окремо слід враховувати вплив політичних та ідеологічних підходів, оскільки соціальна політика завжди пов'язана з розподілом ресурсів і соціальною справедливістю, що робить її чутливою до різних моделей держави добробуту. У результаті поєднання різних наукових традицій, практичних потреб і ціннісних орієнтирів формується множинність трактувань, яка і

пояснює відсутність єдиного, універсально прийнятого визначення соціальної політики (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Аналіз поглядів вчених поняття «соціальна політика»

Автор	Визначення соціальної політики	Критичні зауваження
Мних М.В.	«соціальна політика – підсистема політики держави, спрямована на регулювання соціальних відносин, соціальний розвиток та забезпечення соціальної перспективи» [1]	Визначення має надто загальний характер і не конкретизує інструменти реалізації соціальної політики та рівні її впровадження (державний, регіональний, місцевий).
Климанська Л.Д., Савка В.Є. та ін.	«це система заходів, спрямованих на забезпечення добробуту громадян, вирішення завдань так званої великої п'ятірки, а саме соціального забезпечення, житлових програм, охорони здоров'я, освіти та служб соціальної допомоги і ре соціалізації» [2, с.9]	Термін «велика п'ятірка» не є загальноприйнятим у науковій літературі та потребує додаткового обґрунтування.
Вігер І.І.	«соціальна політика – це комплекс соціально-економічних заходів держави, підприємств, організацій, спрямованих на послаблення нерівності в розподілі доходів та майна, на захист населення від безробіття, підвищення цін, знецінення трудових заощаджень тощо» [12]	Визначення є надмірно економізованим і фокусується переважно на перерозподільчих функціях, недостатньо враховуючи інституційні та управлінські механізми соціальної політики.
Кирилко Н., Тимошенко В.	«соціальна політика – система програм, служб і заходів, спрямованих на забезпечення матеріальних і культурних потреб та збереження соціального становища населення в цілому» [19]	Підхід недостатньо відображає адресність СП та її орієнтацію на вразливі групи населення, натомість акцент зроблено на загальному рівні добробуту.
Павлова О.	«соціальна політика – це галузь публічної політики, яка спрямована на створення та регулювання системи соціального забезпечення та підтримки громадян» [33]	Акцент переважно зроблено на соціальному забезпеченні, тоді як поза увагою залишаються аспекти соціального розвитку, профілактики соціальних ризиків та інклюзії.

Джерело: [1], [2], [12], [19], [33]

СП як система суспільного регулювання не є однорідною за своїм змістом і реалізується через низку взаємопов'язаних напрямів, кожен з яких відображає окремий сегмент соціальних потреб населення та механізмів їх задоволення. Її структура формується під впливом соціально-економічного

розвитку держави, демографічних тенденцій, рівня нерівності, а також актуальних викликів, що постають перед суспільством [3].

Одним із базових напрямів є політика соціального захисту, яка охоплює систему державних гарантій, допомог, компенсацій і соціальних виплат, спрямованих на підтримку вразливих категорій населення. Її ключова функція полягає у мінімізації соціальних ризиків, пов'язаних із втратою доходів, працездатності чи соціального статусу [5].

Важливе місце посідає політика зайнятості, що орієнтована на регулювання ринку праці, сприяння створенню робочих місць, підвищення професійної мобільності населення та зниження рівня безробіття. У сучасних умовах вона все більше включає елементи перекваліфікації, розвитку цифрових навичок і адаптації до структурних змін економіки [6; 7].

Окремим напрямом виступає політика доходів і оплати праці, яка спрямована на формування справедливої системи розподілу доходів, забезпечення мінімальних соціальних стандартів та зменшення надмірної майнової диференціації. Вона тісно пов'язана з податковою системою та механізмами соціального перерозподілу [8].

Не менш важливою є житлова СП, яка забезпечує доступ населення до житла через механізми соціального житла, субсидій, кредитних програм та регулювання житлового ринку. Вона особливо актуалізується в умовах міграційних процесів та воєнних дій [9; 10].

Суттєвим компонентом є політика у сфері охорони здоров'я, яка визначає доступність і якість медичних послуг, профілактику захворювань та захист громадського здоров'я. Її ефективність безпосередньо впливає на рівень людського капіталу та тривалість життя населення. Виділяють також освітню СП, що забезпечує рівний доступ до освіти, розвиток людського потенціалу та соціальну мобільність, а також сімейну політику, яка спрямована на підтримку сімей, дітей, материнства та батьківства, формуючи основу демографічної стабільності [11].

У сучасних умовах дедалі більшого значення набуває політика соціальної інклюзії, орієнтована на інтеграцію в суспільство осіб з інвалідністю, ВПО та інших соціально вразливих груп, а також політика соціальної безпеки, яка враховує ризики кризових ситуацій, включно з воєнним станом, економічними шоками та надзвичайними подіями (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Види СП на місцевому рівні їх характеристика

Види соціальної політики на місцевому рівні	Характеристика
Соціальний захист населення	Система місцевих програм і послуг, спрямованих на підтримку вразливих категорій населення (малозабезпечені сім'ї, особи з інвалідністю, ВПО, пенсіонери).
Політика зайнятості та розвитку трудового потенціалу	Охоплює сприяння працевлаштуванню, організацію громадських робіт, підтримку малого підприємництва, професійну орієнтацію та перекваліфікацію населення на рівні громади.
Політика соціальних послуг	Система надання соціальних послуг через центри соціального захисту, територіальні центри, служби у справах дітей. Включає догляд вдома, підтримане проживання, соціальний супровід.
Житлова соціальна політика	Реалізація місцевих програм забезпечення житлом, тимчасового розміщення ВПО, надання житлових субсидій, управління комунальним житловим фондом.
Політика охорони здоров'я на місцевому рівні	Організація первинної медичної допомоги, фінансування комунальних медичних закладів, профілактичні програми, підтримка громадського здоров'я.
Освітня соціальна політика	Забезпечення доступу до дошкільної, шкільної та позашкільної освіти, підтримка інклюзивної освіти, розвиток освітньої інфраструктури громади.
Сімейна та демографічна політика	Підтримка сімей з дітьми, багатодітних сімей, розвиток послуг раннього втручання, соціальний супровід сімей у складних життєвих обставинах.
Політика соціальної інклюзії	Інтеграція осіб з інвалідністю, ВПО, ветеранів та інших соціально вразливих груп у життя громади через безбар'єрність, адаптаційні програми та соціальну підтримку.
Політика соціальної безпеки (в умовах криз)	Оперативне реагування на надзвичайні ситуації, воєнні ризики, евакуаційні заходи, гуманітарна допомога, координація з міжнародними та державними структурами.
Культурно-соціальна політика розвитку громади	Підтримка культурних ініціатив, молодіжних програм, громадської активності та соціальної згуртованості населення.

Джерело: [11; 23]

У системі СП на місцевому рівні пенсійне забезпечення, медичне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги та соціальний захист дітей утворюють взаємопов'язаний функціональний комплекс, який відображає різні

способи реагування держави і громади на соціальні ризики та потреби населення. Їх місце визначається не ізольованим характером, а включеністю в єдину логіку життєвого циклу людини та управління соціальною вразливістю [14 та ін.].

Пенсійна система займає у цій структурі позицію довгострокового інструменту соціальної стабілізації, який забезпечує дохід у постпрацевдатному віці. На місцевому рівні вона не формується автономно, однак громади виступають важливою ланкою реалізації пенсійних прав через реєстраційні, інформаційні та сервісні функції, а також через доповнення пенсійного доходу місцевими соціальними надбавками та пільгами. Причиною актуальності цього елемента є демографічне старіння та зростання частки осіб похилого віку, а наслідком є підвищене навантаження на місцеві бюджети та соціальну інфраструктуру. Його зв'язок із іншими елементами проявляється у взаємодії з системою соціальних послуг, які компенсують не лише фінансову, а й функціональну нездатність літніх осіб до самостійного життя [11; 23].

Медичне страхування та загалом система фінансування охорони здоров'я на місцевому рівні виступає інструментом забезпечення доступу до медичних послуг і зниження фінансових ризиків, пов'язаних із хворобами. Хоча в Україні модель переважно є державною, на рівні громад вона реалізується через мережу комунальних медичних закладів, профілактичні програми та співфінансування послуг. Її ключовою причиною є високий рівень медико-соціальних ризиків і нерівність доступу до медичної допомоги, особливо в умовах війни. Наслідком є залежність якості життя населення від ефективності місцевої медичної інфраструктури, а зв'язок із соціальною допомогою проявляється у зменшенні потреби в екстреній підтримці при ефективній профілактиці [24].

Соціальна допомога є найбільш оперативним і гнучким елементом СП, спрямованим на компенсацію втрат доходів і підтримку домогосподарств у кризових ситуаціях. Саме громади першими ідентифікують вразливі групи та забезпечують адресність підтримки. Причиною її існування є нерівність доходів та виникнення соціальних ризиків, а наслідком є короткострокова

стабілізація соціальної ситуації, хоча без структурних змін вона може формувати залежність від допомоги. Її зв'язок із соціальними послугами є прямим: допомога вирішує фінансову проблему, тоді як послуги спрямовані на усунення причин вразливості [25].

Система соціальних послуг займає стратегічне місце як інституційний механізм довгострокового впливу на соціальну вразливість. Вона включає догляд, супровід, реабілітацію та соціальну адаптацію, і на відміну від соціальної допомоги не компенсує, а трансформує соціальний стан особи або сім'ї. Її ключовою причиною є наявність стійких соціальних проблем, які не вирішуються одноразовими виплатами. Наслідком є зниження довгострокового навантаження на систему соціальної допомоги та підвищення автономності домогосподарств. Вона тісно інтегрована із захистом дітей, оскільки значна частина соціальних послуг орієнтована саме на сім'ї з дітьми у складних життєвих обставинах [67].

Соціальний захист дітей є особливо чутливим компонентом, який має пріоритетний характер у місцевій соціальній політиці. Він охоплює систему запобігання соціальному сирітству, підтримку сімей, розвиток альтернативних форм виховання, захист прав дитини та раннє виявлення небезпечних ситуацій. Причиною його виділення є висока вразливість дітей до соціальних ризиків і довгострокові наслідки порушення їх розвитку для суспільства. Наслідком ефективної політики є зниження соціальної дезінтеграції в майбутньому та формування людського капіталу громади. Його зв'язок із соціальними послугами є системоутворюючим, оскільки саме через послуги реалізується більшість заходів підтримки сімей і дітей [68].

Об'єктами соціального захисту є окремі особи, соціальні групи або категорії населення, які через певні життєві обставини, соціальні ризики чи обмеження потребують підтримки, гарантій і захисту з боку держави та органів місцевого самоврядування. Їх визначення ґрунтується на рівні соціальної вразливості, здатності до самозабезпечення та ризику втрати належних умов життєдіяльності [14 та ін.].

Найбільш традиційним об'єктом соціального захисту виступають особи похилого віку, які через втрату працездатності та зниження рівня доходів потребують пенсійного забезпечення, медичного обслуговування та соціального догляду. В умовах демографічного старіння населення ця категорія набуває дедалі більшого значення для системи соціальної політики [14 та ін.].

Важливим об'єктом є особи з інвалідністю, соціальний захист яких спрямований не лише на матеріальну підтримку, а й на створення умов для повноцінної інтеграції в суспільство. Це включає доступність інфраструктури, реабілітаційні послуги, забезпечення технічними засобами та підтримку зайнятості [14 та ін.].

Окрему групу становлять малозабезпечені сім'ї та особи, які перебувають за межею бідності. Їх включення до системи соціального захисту пов'язане з неможливістю забезпечити базові потреби на достатньому рівні. Для цієї категорії соціальний захист виконує компенсаторну функцію та спрямований на запобігання соціальному виключенню [14 та ін.].

Суттєвим об'єктом соціального захисту є діти, особливо діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, а також діти, які перебувають у складних життєвих обставинах. Їх соціальний захист має превентивний характер і орієнтований на забезпечення безпечного середовища розвитку, доступу до освіти, охорони здоров'я та соціального супроводу сім'ї [14 та ін.].

До об'єктів соціального захисту належать також безробітні особи, які через втрату роботи потребують фінансової підтримки, сприяння зайнятості та професійної адаптації. У цьому випадку соціальний захист поєднує компенсаційні механізми з активною політикою відновлення економічної активності населення [14 та ін.].

В умовах воєнного стану особливої актуальності набули ВПО, ветерани війни, військовослужбовці та члени їх сімей, а також громадяни, які постраждали внаслідок бойових дій. Їх соціальний захист охоплює житлову підтримку, психологічну допомогу, соціальну адаптацію, медичну реабілітацію та інтеграцію в громаду [14 та ін.].

Окремою категорією виступають особи, які опинилися у складних життєвих обставинах, зокрема люди без постійного місця проживання, жертви домашнього насильства, особи з залежностями чи ті, хто втратив соціальні зв'язки. Для них соціальний захист спрямований на відновлення базових умов життєдіяльності та повернення до активної участі в суспільстві [14 та ін.].

Система соціального захисту на місцевому рівні відрізняється від державного, регіонального чи корпоративного рівнів ступенем наближеності до населення, практичною спрямованістю та здатністю оперативно реагувати на конкретні соціальні потреби громади. Якщо загальнодержавний рівень формує нормативно-правову основу, визначає соціальні стандарти та механізми фінансування, то муніципальний рівень забезпечує безпосередню реалізацію соціальної політики через повсякденну взаємодію з населенням. Головною особливістю муніципальної системи соціального захисту є її територіальна адресність. ОМС працюють із конкретною громадою, тому мають можливість швидше виявляти соціальні проблеми, визначати вразливі категорії населення та адаптувати форми підтримки до локальних умов. На відміну від централізованої системи, при якій рішення часто мають універсальний характер, муніципальний рівень дозволяє враховувати демографічну структуру громади, рівень зайнятості, масштаби міграції, наслідки воєнних дій чи особливості місцевої економіки. Ще однією відмінністю є переважання сервісної функції. На державному рівні соціальний захист переважно пов'язаний із формуванням політики, законодавства та фінансових механізмів, тоді як муніципальний рівень концентрується на наданні реальних соціальних послуг: догляду, соціального супроводу, підтримки сімей, роботи з внутрішньо переміщеними особами, організації гуманітарної допомоги та кризового реагування. Саме громади забезпечують практичну доступність соціального захисту для населення [69].

Відмінною рисою місцевого рівня є також висока інтеграція із місцевою інфраструктурою та громадянським суспільством. Органи місцевого самоврядування активно взаємодіють із громадськими організаціями,

волонтерськими ініціативами, благодійними фондами та місцевим бізнесом. У результаті соціальний захист набуває не лише адміністративного, а й партнерського характеру, що особливо важливо в умовах воєнного стану та дефіциту ресурсів [69] (рис. 1.1).

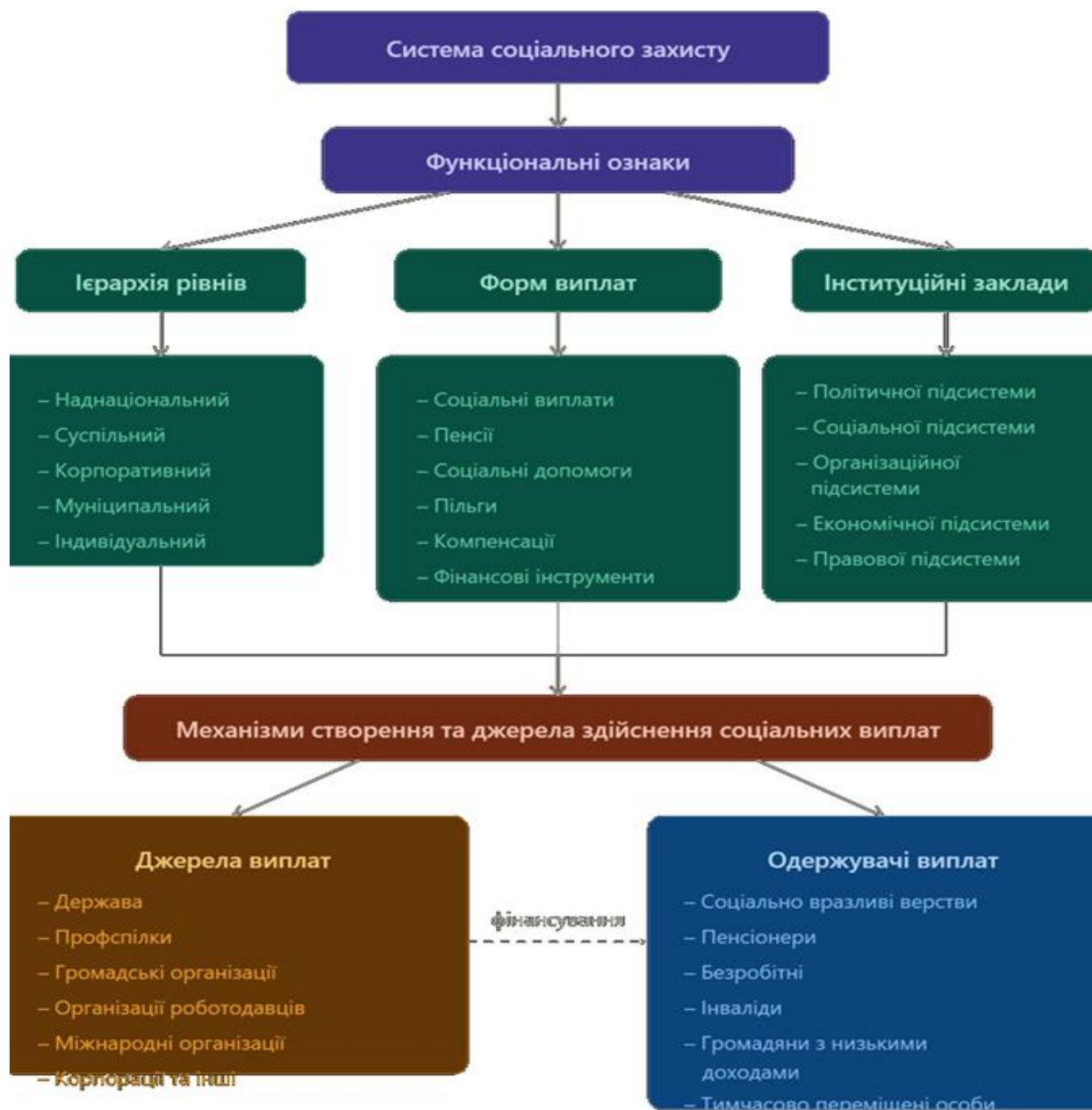

Рисунок 1.1 – Система соцзахисту (адаптовано із [69])

Однак, місцевий рівень має і власні обмеження. Його ефективність значною мірою залежить від фінансової спроможності громади, кадрового потенціалу та рівня розвитку місцевої інфраструктури. Через це між громадами

можуть виникати суттєві відмінності у якості та доступності соціального захисту, що є менш характерним для централізованих систем.

Соціальна послуга є базовим елементом сучасної соціальної політики, оскільки саме через неї відбувається практична реалізація соціальної підтримки населення та безпосередня взаємодія системи соціального захисту з людиною. На відміну від суто фінансових механізмів допомоги, соціальна послуга спрямована не лише на компенсацію наслідків соціальної вразливості, а й на відновлення здатності особи або сім'ї до повноцінного функціонування в суспільстві. У цьому полягає її принципова відмінність і стратегічне значення для розвитку соціальної політики [64] (рис. 1.2).

Сутність соціальної послуги полягає у наданні професійної підтримки особам або соціальним групам, які через життєві обставини, стан здоров'я, економічні чи соціальні фактори не можуть самостійно забезпечити належний рівень життєдіяльності. Вона охоплює широкий спектр дій — від консультування й психологічної підтримки до догляду, реабілітації, соціального супроводу та інтеграції в громаду. Таким чином, соціальна послуга виступає не одноразовим актом допомоги, а процесом соціальної взаємодії, спрямованим на подолання або мінімізацію соціальних ризиків [64]. Особливість соціальної послуги як елемента соціальної політики полягає у її людиноцентричному характері. Якщо традиційні моделі соціального захисту переважно ґрунтувалися на системі грошових виплат, то сучасний підхід орієнтується на потреби конкретної особи, її соціальну адаптацію та підвищення рівня самостійності. Саме тому соціальні послуги дедалі частіше розглядаються як інструмент розвитку людського потенціалу, а не лише як механізм підтримки [64].

Соціальна послуга також виконує превентивну функцію. Її значення полягає не тільки в реагуванні на вже існуючі проблеми, але й у попередженні поглиблення соціальної вразливості. Наприклад, соціальний супровід сім'ї може запобігти вилученню дитини з родини, а психологічна підтримка ветеранів: знизити ризики соціальної ізоляції або дезадаптації. У цьому

контексті соціальні послуги формують механізм раннього втручання у соціальні проблеми [64] (див. рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Характеристика соцпослуг [64]

Важливою характеристикою соціальної послуги є її інтеграційна роль у системі соціальної політики. Вона поєднує різні сфери: соціальний захист, охорону здоров'я, освіту, зайнятість, психологічну підтримку у єдиний комплекс допомоги. Саме тому ефективність соціальної політики значною

мірою залежить не від обсягу фінансування окремих виплат, а від здатності системи організувати якісні та доступні соціальні послуги [64].

На місцевому рівні соціальна послуга набуває особливого значення, оскільки саме територіальні громади забезпечують її фактичну доступність для населення. У межах децентралізації громади стали ключовими суб'єктами організації соціальних послуг, що дозволяє враховувати локальні потреби, демографічну структуру та соціальні ризики конкретної території. В умовах воєнного стану роль соціальних послуг ще більше посилилася, оскільки вони стали основою підтримки ВПО, ветеранів, постраждалих сімей та інших категорій населення, які потребують комплексної допомоги [70].

1.2. Особливості механізмів реалізації соціальної політики

Механізми реалізації СП забезпечують перехід від стратегічних цілей і законодавчих норм до практичного задоволення соціальних потреб населення. СП сама по собі визначає напрями, принципи та пріоритети державного впливу на соціальну сферу, однак без ефективних механізмів її реалізації вона залишається декларативною. Саме тому в сучасній системі публічного управління механізми реалізації СП розглядаються як інструментарій практичного втілення соціальних гарантій, програм і рішень [72].

Сутність механізмів реалізації СП полягає у сукупності методів, інструментів, організаційних структур, правових норм і управлінських процесів, за допомогою яких органи державної влади та місцевого самоврядування забезпечують функціонування соціальної сфери. Вони охоплюють фінансове забезпечення соціальних програм, організацію надання соціальних послуг, систему соціального захисту населення, координацію діяльності інституцій, а також механізми контролю та оцінювання результативності СП [75].

У структурі публічного управління механізми реалізації СП виконують декілька важливих функцій. По-перше, вони забезпечують соціальну стабільність через підтримку населення та зменшення соціальної нерівності. По-друге, вони сприяють соціальній інтеграції та запобігають соціальному виключенню вразливих категорій населення. По-третє, через систему соціальних послуг і програм ці механізми формують умови для розвитку людського потенціалу та підвищення якості життя громадян [76].

Особливе значення механізми реалізації СП мають у контексті децентралізації. Передача значної частини повноважень територіальним громадам зумовила необхідність формування локальних управлінських моделей соціального забезпечення. У результаті ОМС стали не лише виконавцями державної політики, а й самостійними суб'єктами формування місцевих соціальних програм, розвитку соціальних послуг та реагування на потреби населення. Це підвищило роль організаційних, фінансових та партнерських механізмів управління на місцевому рівні [25].

В умовах воєнного стану значення механізмів реалізації СП суттєво посилилося. Соціальна система функціонує в умовах підвищених ризиків, масового переміщення населення, зростання рівня бідності та потреби у швидкому реагуванні на кризові ситуації. За таких умов ефективність соціальної політики залежить не лише від обсягів ресурсів, а й від здатності механізмів управління оперативно адаптуватися до нових викликів. Це зумовлює важливість цифровізації соціальної сфери, міжвідомчої координації, партнерства з громадськими та міжнародними організаціями, а також розвитку кризових механізмів соціального реагування [71].

Фінансово-економічний механізм СП на місцевому рівні є системою економічних інструментів, фінансових ресурсів, методів розподілу коштів і управлінських рішень, за допомогою яких органи місцевого самоврядування забезпечують реалізацію соціальних гарантій, підтримку населення та функціонування соціальної сфери громади. Його сутність полягає у створенні матеріальної основи для практичного виконання завдань соціальної політики та

забезпеченні збалансованості між соціальними потребами населення і фінансовими можливостями територіальної громади. У системі публічного управління цей механізм виконує роль ресурсного забезпечення соціальної політики, оскільки саме через нього здійснюється акумулювання, розподіл і використання фінансових ресурсів для фінансування соціальних програм, соціальних послуг, закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та інших сфер, пов'язаних із забезпеченням добробуту населення. Без належного фінансово-економічного забезпечення навіть найбільш прогресивні соціальні програми залишаються формальними та не здатні забезпечити реальний соціальний ефект [67].

Основою фінансово-економічного механізму СП є місцеві бюджети, через які фінансується переважна частина соціальних видатків громади. До джерел фінансування належать власні доходи територіальних громад, міжбюджетні трансферти, державні субвенції, грантові кошти міжнародних організацій, благодійна допомога та інші ресурси. В умовах децентралізації фінансова автономія громад значно посилилася, що розширило їх можливості у формуванні власних соціальних програм та визначенні пріоритетів соціального розвитку. Важливим елементом цього механізму є система бюджетного планування та програмно-цільового управління. СП на місцевому рівні реалізується через відповідні програми підтримки населення, фінансування соціальних послуг, компенсацій, пільг та заходів соціальної інтеграції. Ефективність механізму значною мірою залежить від правильного визначення пріоритетів, обґрунтованого розподілу ресурсів і здатності місцевої влади прогнозувати соціальні потреби громади [67].

Суттєву роль у фінансово-економічному механізмі відіграють інструменти адресності та соціальної ефективності витрат. Сучасна СП орієнтується не лише на збільшення обсягів фінансування, а й на підвищення результативності використання ресурсів. Це передбачає спрямування коштів саме тим категоріям населення, які найбільше потребують підтримки, а також оцінювання соціального ефекту від реалізації програм [25].

На місцевому рівні фінансово-економічний механізм СП має виражений адаптивний характер. ТГ змушені враховувати специфіку власного соціально-економічного розвитку, демографічну структуру населення, рівень безробіття, масштаби міграції та наслідки кризових явищ. Особливо це проявилось в умовах воєнного стану, коли значна частина громад зіткнулася з різким зростанням соціальних видатків, необхідністю підтримки внутрішньо переміщених осіб, фінансування гуманітарних заходів і відновлення соціальної інфраструктури. Ефективність цього механізму залежить не лише від обсягів ресурсів, а й від рівня управлінської спроможності місцевої влади. Важливого значення набувають фінансова дисципліна, прозорість використання коштів, цифровізація бюджетних процесів, партнерство з бізнесом і міжнародними організаціями, а також механізми громадського контролю за соціальними видатками [67].

Механізм суспільного процесу СП на місцевому рівні являє собою систему взаємодії органів місцевого самоврядування, населення, громадських інституцій, бізнесу та інших суб'єктів громади, спрямовану на виявлення соціальних потреб, узгодження суспільних інтересів і реалізацію соціальних рішень. Його сутність полягає у забезпеченні соціальної взаємодії та участі громадян у формуванні й реалізації соціальної політики, що перетворює її з виключно адміністративного процесу на суспільно орієнтовану модель управління. На відміну від фінансово-економічного чи організаційного механізму, які зосереджені переважно на ресурсах та управлінських процедурах, механізм суспільного процесу СП базується на соціальній комунікації, партнерстві та взаємній відповідальності між владою і громадою. Його головною особливістю є орієнтація на врахування реальних потреб населення, суспільних очікувань і локальних соціальних проблем. Основою цього механізму є процес соціальної взаємодії, у межах якого формуються суспільні запити, визначаються соціальні пріоритети та приймаються рішення щодо розвитку соціальної сфери громади. Важливу роль у цьому процесі відіграють громадські консультації, публічні обговорення, діяльність органів

самоорганізації населення, громадських рад, волонтерських та благодійних організацій. Через ці інструменти забезпечується участь населення у формуванні соціальної політики та підвищується рівень суспільної довіри до органів влади [67].

Суттєвим елементом механізму суспільного процесу є соціальне партнерство. На місцевому рівні воно проявляється у співпраці між органами влади, закладами соціальної сфери, бізнесом, громадськими організаціями та міжнародними інституціями. Така взаємодія дозволяє об'єднувати ресурси, координувати соціальні ініціативи та підвищувати ефективність вирішення соціальних проблем громади. Особливого значення механізм суспільного процесу набуває в умовах децентралізації, коли громади отримують більше повноважень і відповідальності за соціальний розвиток території. У таких умовах соціальна політика вже не може реалізовуватися виключно через централізовані адміністративні рішення, а потребує постійного діалогу з населенням та врахування локальної специфіки. Саме тому ефективність соціальної політики дедалі більше залежить від рівня громадської активності, розвитку соціального капіталу та здатності громади до самоорганізації [67].

В умовах воєнного стану роль механізму суспільного процесу значно посилилася. Волонтерські рухи, громадські ініціативи, місцеві благодійні фонди та неформальні мережі підтримки стали важливою складовою системи соціального захисту населення. Це свідчить про те, що сучасна соціальна політика на місцевому рівні функціонує не лише як державна управлінська діяльність, а як спільний суспільний процес, у якому громада виступає активним учасником вироблення та реалізації соціальних рішень [67].

Важливою характеристикою цього механізму є його інтеграційний характер. Він поєднує інтереси різних соціальних груп, сприяє формуванню соціальної згуртованості та створює умови для підтримання соціальної стабільності в громаді. Через механізми суспільної участі населення отримує можливість впливати на розподіл ресурсів, визначення пріоритетних соціальних програм та оцінювання якості соціальних послуг [67].

Нормативно-правовий механізм СП на місцевому рівні є системою правових норм, нормативних актів, регуляторних процедур та юридичних інструментів, за допомогою яких забезпечується правове регулювання соціальної сфери, визначаються соціальні гарантії населення та встановлюються повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту. Його сутність полягає у створенні правової основи функціонування всієї системи соціальної політики та забезпеченні законності процесу реалізації соціальних прав громадян [67].

У системі публічного управління нормативно-правовий механізм виконує базову регуляторну функцію, оскільки саме через нього закріплюються принципи соціальної справедливості, рівності доступу до соціальних послуг, адресності соціальної підтримки та відповідальності органів влади за забезпечення соціальних гарантій. Без належного правового забезпечення соціальна політика не може функціонувати як цілісна система, оскільки відсутність чітких норм призводить до нерівності в доступі до допомоги, правової невизначеності та неефективності управлінських рішень [67].

Основу нормативно-правового механізму становить багаторівнева система законодавства. На загальнодержавному рівні вона включає Конституцію України, закони у сфері соціального захисту, охорони здоров'я, соціальних послуг, пенсійного забезпечення, захисту прав дітей та інших категорій населення. Саме державне законодавство визначає базові соціальні стандарти, гарантії та межі повноважень місцевої влади [67].

На місцевому рівні нормативно-правовий механізм реалізується через рішення ОМС, місцеві програми соціального розвитку, регламенти діяльності соціальних установ, порядки надання допомоги та соціальних послуг, а також інші локальні нормативні акти. Особливістю цього рівня є можливість адаптації загальнодержавних норм до специфіки конкретної територіальної громади. Це дозволяє враховувати місцеві соціальні потреби, демографічні особливості та кризові фактори. Важливою характеристикою нормативно-правового механізму є його гарантійний характер. Через систему правових норм населення отримує

законодавчо закріплене право на соціальний захист, соціальні послуги, допомогу та підтримку у разі виникнення соціальних ризиків. Правове регулювання визначає механізми відповідальності органів влади та посадових осіб за порушення соціальних прав громадян. Суттєвим елементом механізму є нормативне визначення компетенції суб'єктів соціальної політики. Саме через правові акти встановлюється розподіл повноважень між державними органами, органами місцевого самоврядування, закладами соціальної сфери та іншими учасниками процесу реалізації соціальної політики. Це забезпечує координацію дій та уникнення дублювання функцій [67].

В умовах децентралізації нормативно-правовий механізм СП зазнав суттєвої трансформації. Розширення повноважень територіальних громад вимагало оновлення правового регулювання щодо фінансування соціальних послуг, управління соціальними установами та реалізації місцевих соціальних програм. У результаті місцевий рівень отримав більше самостійності у прийнятті соціально значущих рішень [67].

Особливого значення нормативно-правовий механізм набув в умовах воєнного стану. З'явилася необхідність оперативного правового регулювання питань підтримки внутрішньо переміщених осіб, надання гуманітарної допомоги, соціального захисту військовослужбовців, ветеранів та постраждалого населення. Це зумовило підвищення ролі гнучких правових механізмів і швидкого адаптування нормативної бази до кризових умов.

Політичний механізм СП на місцевому рівні являє собою систему політичних рішень, інструментів впливу, процесів узгодження інтересів та взаємодії суб'єктів влади, за допомогою яких визначаються соціальні пріоритети громади та забезпечується реалізація соціальних цілей. Його сутність полягає у формуванні та просуванні соціально значущих рішень через діяльність органів місцевого самоврядування, політичних інституцій, громадських об'єднань і населення. У системі публічного управління політичний механізм виконує стратегічну функцію, оскільки саме через нього визначаються напрями розвитку соціальної сфери, обсяги підтримки окремих

категорій населення, пріоритетність фінансування соціальних програм та характер взаємодії влади з громадою. СП завжди має політичний вимір, адже пов'язана з розподілом ресурсів, забезпеченням соціальної справедливості та врегулюванням суспільних інтересів [67].

Основою політичного механізму є процес прийняття управлінських рішень у сфері СП. На місцевому рівні цей процес реалізується через діяльність місцевих рад, виконавчих органів, депутатських комісій, громадських слухань та інших інституцій, що формують політичний порядок денний громади. Саме в межах політичного механізму визначається, які соціальні проблеми є пріоритетними та які ресурси будуть спрямовані на їх вирішення. Важливою характеристикою цього механізму є його узгоджувальна функція. ТГ об'єднує різні соціальні групи з відмінними інтересами та потребами, тому соціальна політика потребує постійного пошуку балансу між ними. Політичний механізм забезпечує процес погодження інтересів населення, місцевої влади, бізнесу, громадських організацій та інших учасників соціального розвитку громади.

Суттєвим елементом політичного механізму виступає участь громадськості у формуванні СП. Через вибори, громадські консультації, місцеві ініціативи, петиції та інші форми демократичної участі населення впливає на визначення соціальних пріоритетів та контроль за діяльністю влади. Це сприяє підвищенню легітимності соціальних рішень і зміцненню довіри до ОМС [67].

Особливе значення політичний механізм має в умовах децентралізації, коли ТГ отримали більше автономії у формуванні власної соціальної політики. У результаті місцева влада стала не лише виконавцем державних соціальних програм, а й самостійним суб'єктом політичного управління соціальним розвитком території. Це підвищило роль політичного лідерства, стратегічного планування та відповідальності місцевих еліт за соціальну стабільність громади [67].

В умовах воєнного стану політичний механізм соціальної політики набув кризового характеру. Органи місцевого самоврядування змушені оперативно ухвалювати рішення щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб,

гуманітарної допомоги, відновлення соціальної інфраструктури та забезпечення базових потреб населення. За таких умов особливої важливості набувають політична згуртованість громади, довіра до влади та здатність швидко мобілізувати суспільні ресурси [67].

Ефективність політичного механізму залежить від рівня демократичності місцевого управління, прозорості прийняття рішень, політичної відповідальності посадових осіб та розвитку громадянського суспільства. За відсутності цих умов СП може перетворюватися на інструмент політичного популізму або нерівномірного розподілу ресурсів.

Організаційний механізм соціальної політики на місцевому рівні являє собою впорядковану систему інституційних, управлінських та координаційних зв'язків між суб'єктами публічної влади, місцевого самоврядування, соціальними службами, громадськими організаціями та іншими стейкхолдерами, які забезпечують формування, реалізацію та моніторинг соціальних послуг і соціальних програм на території громади. Його сутність полягає не лише в розподілі функцій між учасниками, а й у створенні цілісної управлінської архітектури, здатної оперативно реагувати на соціальні потреби населення, особливо в умовах децентралізації та зростання автономії територіальних громад. Ключовим ядром цього механізму виступають ОМС, зокрема, виконавчі комітети рад та профільні структурні підрозділи соціального захисту населення, які здійснюють планування соціальних програм, формування місцевих бюджетних пріоритетів та організацію надання соціальних послуг. Важливу роль відіграють територіальні центри соціального обслуговування, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а також заклади охорони здоров'я й освіти, які інтегруються в єдину мережу соціальної підтримки. Їх взаємодія забезпечується через адміністративні регламенти, міжвідомчі координаційні ради, електронні системи обміну даними та механізми спільного планування [67].

Особливого значення набуває партнерська взаємодія з інститутами громадянського суспільства, благодійними фондами та міжнародними

організаціями, які доповнюють діяльність публічних інституцій, розширюючи спектр соціальних послуг і підвищуючи їх адресність. У сучасних умовах організаційний механізм дедалі більше набуває мережевого характеру, де замість ієрархічної моделі управління формується горизонтальна координація між рівноправними учасниками, що дозволяє підвищити гнучкість і ефективність реагування на соціальні виклики [67].

Важливим елементом є також інформаційно-комунікаційна інфраструктура, яка забезпечує облік отримувачів соціальних послуг, оцінювання потреб населення, моніторинг ефективності програм і прозорість управлінських рішень. Таким чином, організаційний механізм соціальної політики на місцевому рівні можна розглядати як складну багаторівневу систему координації ресурсів і відповідальності, що забезпечує практичну реалізацію соціальних гарантій держави в межах конкретної територіальної громади (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Механізми реалізації СП на місцевому рівні

Механізм	Основні складові	Особливості функціонування на місцевому рівні
1	2	3
Нормативно-правовий	Конституція України, закони про соціальні послуги, акти КМУ, рішення місцевих рад, регламенти громад	Визначає правові межі соціальної політики громади; забезпечує адаптацію державних норм до місцевих умов; має ієрархічний характер із елементами локальної автономії
Організаційний	Органи місцевого самоврядування, управління соціального захисту, ЦНАП, соціальні служби, міжвідомчі ради	Забезпечує структуру управління та координацію суб'єктів; базується на мережевій взаємодії та партнерстві; орієнтований на децентралізовану модель

1	2	3
Фінансово-економічний	Місцеві бюджети, субвенції, державні дотації, соціальні фонди, гранти, міжнародна допомога	Визначає ресурсну спроможність громади; характеризується обмеженістю власних ресурсів і залежністю від трансфертів; потребує пріоритетизації витрат
Інституційний	Система соціальних служб, комунальні установи, НВО, благодійні організації, приватні постачальники послуг	Формує мережу надавачів соціальних послуг; передбачає мультисекторність і партнерство держави, громади та приватного сектору
Соціально-комунікаційний	Громадські слухання, консультації з громадськістю, електронні платформи, соціальні мережі	Забезпечує зворотний зв'язок між владою та населенням; підвищує прозорість і участь громадян у прийнятті рішень
Інформаційно-аналітичний	Реєстри отримувачів послуг, соціальна статистика, моніторингові системи, цифрові платформи	Забезпечує оцінку потреб населення та ефективності програм; базується на цифровізації та обміні даними між установами
Контрольно-оціночний	Аудит соціальних програм, моніторинг ефективності, індикатори якості послуг, звітність	Спрямований на підвищення результативності політики; передбачає поєднання внутрішнього та громадського контролю
Програмно-цільовий	Місцеві соціальні програми, стратегії розвитку громад, цільові проекти	Орієнтований на досягнення конкретних соціальних результатів; забезпечує концентрацію ресурсів на пріоритетних групах населення

Джерело: доповнено на основі [67]

Інтегральний (інтегрований) механізм СП на місцевому рівні доцільно розглядати як системно організовану сукупність взаємопов'язаних управлінських, інституційних, фінансових, нормативно-правових та інформаційно-комунікаційних компонентів, які функціонують у єдиному контурі прийняття рішень і реалізації соціальних послуг у межах територіальної громади. Його інтегральність полягає не у простому поєднанні окремих механізмів, а у їх синергійній взаємодії, коли ефект від функціонування системи перевищує суму результатів кожного елементу окремо. У центрі цього механізму перебуває орган місцевого самоврядування як суб'єкт стратегічного та операційного управління соціальною політикою, який забезпечує формування пріоритетів соціального розвитку громади, розподіл ресурсів і координацію діяльності всіх залучених інституцій.

Водночас інтеграційна логіка передбачає, що соціальна політика не реалізується виключно адміністративно-ієрархічно, а функціонує як мережева система, у якій взаємодіють комунальні установи, державні служби, заклади освіти й охорони здоров'я, громадські організації, благодійні фонди та приватні надавачі соціальних послуг [3] (рис. 1.3.).

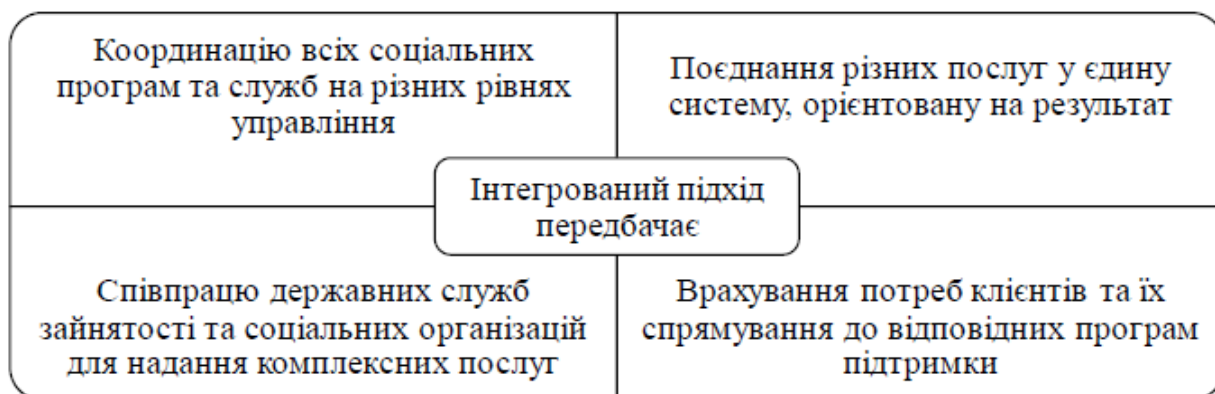

Рисунок 1.3 – Характеристика інтегрального механізму реалізації СП (джерело: [3])

Функціональним ядром інтегрального механізму виступає узгодження трьох ключових контурів: управлінського, ресурсного та комунікаційного. Управлінський контур забезпечує ухвалення рішень, планування соціальних програм і нормативне регулювання на місцевому рівні. Ресурсний контур охоплює фінансові, кадрові та матеріальні ресурси, включаючи місцеві бюджети, державні субвенції та міжнародну технічну допомогу, що формує основу фінансової спроможності соціальної політики. Комунікаційний контур забезпечує взаємодію з населенням, зворотний зв'язок, виявлення потреб соціальних груп та підвищення прозорості управлінських рішень [3].

Важливою характеристикою інтегрального механізму є його орієнтація на цифрову трансформацію управління соціальною сферою, що проявляється у використанні електронних реєстрів, інформаційно-аналітичних систем, платформ надання соціальних послуг та інструментів моніторингу ефективності [3].

Ефективність реалізації СП на місцевому рівні доцільно оцінювати як багатовимірну категорію, що відображає ступінь досягнення соціальних результатів при оптимальному використанні фінансових, кадрових та організаційних ресурсів громади. Така оцінка не може зводитися до одного показника, оскільки соціальна політика має комплексний характер і включає як економічні, так і соціальні, інституційні та якісні параметри [4].

Соціально-результативна ефективність визначається через показники рівня та динаміки соціального добробуту населення. До них належать рівень бідності в громаді, частка домогосподарств, що отримують соціальну допомогу, рівень безробіття, охоплення соціальними послугами вразливих груп населення, а також індикатори доступності освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. Важливим є також показник зменшення соціальної нерівності, який може вимірюватися через коефіцієнти диференціації доходів або доступу до послуг між різними соціальними групами [4].

Ресурсна ефективність відображає співвідношення між витраченими ресурсами та отриманими результатами. Тут використовуються показники частки соціальних видатків у місцевому бюджеті, вартість надання однієї соціальної послуги, рівень залучення позабюджетних коштів, а також ефективність використання субвенцій і грантів. Додатково застосовується показник бюджетної результативності соціальних програм, який відображає співвідношення між витратами на програму та досягнутими соціальними ефектами [4].

Інституційно-організаційна ефективність характеризує якість функціонування системи управління СП. Вона може вимірюватися через час реагування соціальних служб на запити громадян, рівень охоплення електронними сервісами, кількість міжвідомчих координаційних механізмів, а також ступінь децентралізації прийняття рішень. Важливим індикатором є також рівень задоволеності отримувачів соціальних послуг, який відображає якість управлінських рішень з позиції кінцевого користувача [4].

Соціально-комунікаційна ефективність характеризує рівень взаємодії між владою та громадою. Вона оцінюється через кількість і якість публічних консультацій, рівень участі громадян у формуванні соціальних програм, кількість звернень громадян та ступінь їх задоволення, а також рівень довіри до органів місцевого самоврядування (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 – Показники ефективності реалізації СП [4]

Методично визначення ефективності соціальної політики на місцевому рівні здійснюється через поєднання кількісного та якісного аналізу. Кількісний підхід передбачає використання статистичних індикаторів, розрахунок індексів соціального розвитку, порівняльний аналіз громад та динамічне моделювання. Якісний підхід базується на соціологічних опитуваннях, експертних оцінках, аналізі кейсів і моніторингу задоволеності населення. У сучасних умовах дедалі більшого значення набуває інтегральний індекс ефективності соціальної

політики, який агрегує ключові показники у єдину оцінку та дозволяє здійснювати міжмуніципальні порівняння.

Таким чином, ефективність СП на місцевому рівні визначається через систему взаємопов'язаних індикаторів результативності, ресурсної доцільності, інституційної спроможності та комунікаційної якості, а її комплексна оцінка потребує поєднання статистичних, управлінських та соціологічних методів аналізу.

1.3 Аналіз нормативно-правових актів з реалізації соціальної політики на місцевому рівні

Основних нормативно-правові акти, які визначають і регулюють реалізацію СП на місцевому рівні наведені в дод. А та представлені у списку джерел [22; 23; 28 – 66]. Вони охоплюють конституційні засади, базові закони, підзаконні акти та документи стратегічного характеру, що формують нормативний каркас соціального управління в ТГ. Вони виконують специфічну функцію: від закріплення базових соціальних прав до безпосереднього надання соціальних послуг у ТГ.

Конституція України виступає базовим ціннісно-правовим фундаментом СП, закріплюючи принцип соціальної держави та систему основних соціальних прав людини. Вона визначає обов'язок держави та всіх рівнів публічної влади, включно з місцевим самоврядуванням, забезпечувати соціальний захист населення, доступ до освіти, охорони здоров'я та достатнього життєвого рівня. Таким чином, Конституція формує рамкові засади СП, не регламентуючи механізми її реалізації, але визначаючи її обов'язковість [22].

Закони України, зокрема «Про місцеве самоврядування в Україні», формують інституційно-управлінську основу реалізації СП на місцевому рівні. Вони визначають повноваження територіальних громад у сфері соціального

захисту, організації надання соціальних послуг, утримання закладів освіти, охорони здоров'я та соціальної інфраструктури. Саме на цьому рівні СП набуває конкретного управлінського змісту через розподіл функцій між органами влади.

Особливе значення має Закон України «Про соціальні послуги», який фактично формує сучасну модель СП на місцевому рівні, орієнтовану на децентралізацію, адресність та індивідуалізацію підтримки. Він визначає механізм оцінювання потреб населення, планування соціальних послуг у громаді, стандарти їх якості та порядок залучення різних надавачів, включаючи недержавний сектор. Таким чином, СП трансформується від моделі утримання до сервісної моделі [64].

Законодавство про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії виконує системоутворюючу роль у регулюванні СП на місцевому рівні, оскільки воно закріплює обов'язковий мінімальний рівень соціального забезпечення, який має гарантуватися кожній особі незалежно від фінансової спроможності конкретної територіальної громади. Його ключова функція полягає у встановленні нормативно визначених соціальних «порогів»: мінімальних параметрів доступу до базових соціальних благ, таких як соціальні виплати, доступ до медичних і освітніх послуг, мінімальні стандарти житлово-комунального забезпечення та соціального захисту вразливих груп населення.

У контексті місцевого рівня це законодавство виступає інструментом вертикальної інтеграції СП, поєднуючи державні гарантії з механізмами їх практичної реалізації через органи місцевого самоврядування. Громади не мають права знижувати встановлені державою соціальні стандарти, навіть за умов обмежених бюджетних ресурсів, що створює нормативно обов'язковий «каркас» соціальної забезпеченості населення. Водночас вони можуть розширювати ці гарантії за рахунок власних ресурсів, формуючи додаткові соціальні програми.

Важливою функцією цього законодавства є вирівнювання міжтериторіальних диспропорцій у реалізації СП. Оскільки різні громади

суттєво відрізняються за рівнем економічного розвитку, податковою базою та бюджетною спроможністю, існує ризик нерівного доступу громадян до соціальних послуг. Державні соціальні стандарти виступають інструментом мінімізації цієї нерівності, забезпечуючи єдину базову планку соціального захисту на всій території держави.

Крім того, система соціальних стандартів виконує функцію фінансово-нормативного орієнтира для формування місцевих бюджетів і соціальних програм. Вона використовується при розрахунку міжбюджетних трансфертів, субвенцій та визначенні потреб громад у державній підтримці. Таким чином, соціальні стандарти безпосередньо впливають на обсяг ресурсів, які спрямовуються на реалізацію СП на місцях.

У ширшому управлінському контексті це законодавство забезпечує принцип соціальної справедливості в територіальному вимірі, оскільки гарантує, що базовий рівень соціального захисту не залежить від географічного положення або економічного потенціалу громади. Воно формує єдині правила гри для всіх суб'єктів реалізації СП, одночасно поєднуючи соціальну рівність у доступі до мінімальних гарантій із можливістю локальної варіативності та розвитку додаткових соціальних сервісів.

Бюджетний кодекс України визначає фінансову основу реалізації СП, регулюючи механізми формування місцевих бюджетів, міжбюджетних трансфертів, субвенцій і фінансування соціальних програм. Саме цей акт перетворює соціальні зобов'язання на фінансово забезпечені управлінські рішення та визначає реальні межі реалізації СП на місцевому рівні.

Закони у сфері адміністративних послуг і зайнятості населення формують сервісну та регуляторну складову СП. Через систему ЦНАП соціальні послуги стають більш доступними та стандартизованими, а політика зайнятості забезпечує інструменти підтримки безробітних, професійної перепідготовки та адаптації до ринку праці.

Спеціалізовані закони, серед яких «Про охорону дитинства», про соціальний захист осіб з інвалідністю, статус ветеранів війни, протидію

домашньому насильству формують цільові напрями СП. На місцевому рівні вони трансформуються у систему спеціалізованих служб, програм і установ, які забезпечують адресну підтримку окремих соціальних груп [57; 63; 65; 66 та ін.].

Підзаконні акти Кабінету Міністрів України забезпечують операційний рівень реалізації СП, деталізуючи процедури надання соціальних послуг, стандарти якості, порядок ведення реєстрів та механізми оцінювання потреб населення. Вони перетворюють законодавчі норми на практичні управлінські процедури, що застосовуються безпосередньо в громадах.

Стратегічні документи державного рівня, зокрема «Державна стратегія регіонального розвитку» та «Національна стратегія у сфері прав людини» визначають довгострокові орієнтири СП. Вони формують цільові рамки та принципи, які імплементуються у місцеві стратегії розвитку громад.

«Державна стратегія регіонального розвитку» задає просторово-економічний вимір СП, інтегруючи соціальні цілі у ширший контекст регіонального та місцевого розвитку. Вона орієнтує громади на зменшення територіальних диспропорцій, підвищення соціальної згуртованості, розвиток людського капіталу та забезпечення доступності базових соціальних послуг незалежно від місця проживання. У практичному вимірі це означає, що місцеві стратегії розвитку громад повинні враховувати не лише економічні показники, але й соціальні індикатори: рівень зайнятості, доступ до послуг, демографічну стійкість, інтеграцію вразливих груп населення.

«Національна стратегія у сфері прав людини» виконує ціннісно-нормативну функцію, закріплюючи людиноцентричний підхід як основу формування та реалізації СП. Вона визначає, що всі соціальні рішення на місцевому рівні мають ґрунтуватися на принципах недискримінації, рівності доступу до послуг, поваги до людської гідності та пріоритету потреб людини. Таким чином, стратегія фактично трансформує СП із адміністративно-розподільчої функції у сервісно-правозахисну модель, де центральним об'єктом є не система установ, а людина як носій прав.

У механізмі імплементації ці стратегічні документи виступають «перехідною ланкою» між державним і місцевим рівнями управління. Вони не мають прямої імперативної дії, але їх положення обов'язково враховуються при розробці місцевих стратегій розвитку територіальних громад, цільових програм соціального захисту та планів соціально-економічного розвитку. Таким чином, стратегічні орієнтири трансформуються у конкретні завдання громад, наприклад: розширення мережі соціальних послуг, розвиток інклюзивної інфраструктури, підтримка внутрішньо переміщених осіб, підвищення доступності медичних і освітніх сервісів.

Важливою характеристикою цих документів є їх інтеграційна функція, оскільки вони поєднують різні галузеві політики (соціальну, економічну, демографічну, освітню та медичну) в єдину систему цілей розвитку. На місцевому рівні це забезпечує узгодженість між різними секторальними програмами та дозволяє уникати фрагментації СП.

На локальному рівні СП конкретизується через стратегії розвитку територіальних громад, місцеві цільові програми та рішення органів місцевого самоврядування. Саме тут відбувається практична реалізація СП: визначаються пріоритети, розподіляються ресурси, встановлюються індикатори результативності та організовується надання соціальних послуг.

Отже, СП у сучасному науковому розумінні є системою цілеспрямованих дій держави та органів місцевого самоврядування, спрямованих на забезпечення соціальної безпеки, відтворення людського капіталу та підтримку соціально вразливих груп населення. Її сутність полягає у врегулюванні соціальних відносин через механізми перерозподілу ресурсів, надання соціальних послуг і гарантування базових соціальних стандартів. Основними складовими СП виступають соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні послуги, політика зайнятості, охорона здоров'я та освіта як ключові сфери відтворення людського потенціалу. У сукупності ці компоненти формують цілісну систему забезпечення соціальної стабільності та розвитку суспільства.

Механізми реалізації СП є системою інституційних, нормативно-правових, фінансово-економічних, організаційних та інформаційно-комунікаційних інструментів, що забезпечують перетворення соціальних цілей на практичні управлінські рішення. Їх особливістю є комплексність і взаємопов'язаність, коли ефективність досягається не окремими елементами, а їхньою синергією. Умови децентралізації зумовлюють зростання ролі місцевого рівня, де механізми СП набувають мережевого характеру та передбачають активну взаємодію органів влади, комунальних установ, громадського сектору та приватних надавачів послуг. Ключовими ознаками сучасних механізмів є орієнтація на результат, адресність, цифровізацію управління та посилення ролі громадської участі у формуванні соціальної політики [25].

Нормативно-правове забезпечення СП на місцевому рівні має багаторівневий характер та включає конституційний, законодавчий, підзаконний, стратегічний та локальний рівні регулювання. Конституція України закладає базові соціальні права і визначає соціальну державу як фундаментальний принцип. Закони формують інституційно-функціональну архітектуру реалізації СП, визначаючи повноваження органів місцевого самоврядування та базові механізми надання соціальних послуг. Підзаконні акти деталізують процедурні аспекти реалізації політики, забезпечуючи її операційну дієздатність. Стратегічні документи задають довгострокові цілі розвитку соціальної сфери, тоді як локальні акти забезпечують практичну імплементацію соціальних рішень у межах територіальних громад. У сукупності ця система формує цілісний нормативно-правовий механізм, що забезпечує узгодженість, стабільність та ефективність реалізації СП на місцевому рівні.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

2.1. Загальна характеристика Департаменту соціальної політики виконкому Криворізької міської ради

Виконавчий комітет КМР являється виконавчим органом МС, котрий забезпечує реалізацію повноважень міської ради та здійснює оперативне управління соціально-економічним розвитком Криворізької ТГ. У системі публічного управління він виконує функцію координаційного та регуляторного центру на місцевому рівні, забезпечуючи виконання законів України, державних програм та рішень міської ради в усіх сферах життєдіяльності міста. Його діяльність охоплює широкий спектр питань: від бюджетної політики та управління комунальною власністю до розвитку соціальної інфраструктури, надання адміністративних послуг, регулювання житлово-комунального господарства та забезпечення соціального захисту населення [77].

У межах виконавчого комітету формується система функціональних департаментів і управлінь, які спеціалізуються на окремих напрямках міської політики. Така структура забезпечує галузеву диференціацію управлінських функцій і водночас їх координацію в межах єдиного адміністративного центру. Одним із ключових елементів цієї системи виступає Департамент соціальної політики, який є профільним структурним підрозділом виконавчого комітету та відповідає за реалізацію СП на рівні територіальної громади [77] (дод. Б).

Департамент СП виконкому КМР забезпечує формування та реалізацію місцевої СП, спрямованої на підтримку вразливих категорій населення, забезпечення соціальних гарантій, організацію надання соціальних послуг та розвиток системи соціального захисту. Його діяльність ґрунтується на положеннях законодавства України у сфері соціального захисту, соціальних

послуг, зайнятості населення та місцевого самоврядування, а також на рішеннях міської ради та виконавчого комітету [78] (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Оргструктура Департаменту СП виконкому КМР

Структурний підрозділ	Основне функціональне призначення
Департамент соціальної політики (загальне керівництво, приймальня, адміністративне забезпечення)	Загальне керівництво системою соціальної політики міста, координація діяльності підпорядкованих структурних підрозділів, організація роботи з громадянами, забезпечення адміністративного та управлінського супроводу соціальних програм
Сектор державних закупівель	Організація та проведення процедур публічних закупівель для потреб соціальної сфери, забезпечення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів
Відділ у справах ветеранів	Формування та реалізація ветеранської політики, забезпечення соціального захисту ветеранів, координація програм підтримки учасників бойових дій та їхніх сімей
Управління соціальних питань	Загальна координація соціальної підтримки населення, формування та реалізація соціальних програм міста
Відділ соціально-трудових відносин	Регулювання питань у сфері праці, соціального діалогу, зайнятості та взаємодії з роботодавцями
Відділ у справах осіб з інвалідністю та непрацездатних громадян	Реалізація політики соціального захисту осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, забезпечення доступності соціальних послуг
Фінансово-економічне управління	Планування, розподіл та контроль використання бюджетних коштів, фінансово-економічний аналіз програм соціальної політики
Відділ підготовки та реалізації міських програм	Розробка, супровід і моніторинг виконання міських соціальних програм, оцінка їх ефективності
Відділ пільг, житлових субсидій та компенсаційних виплат	Адміністрування системи пільг, субсидій і компенсацій, забезпечення адресної соціальної підтримки населення
Інспекція з питань праці та зайнятості	Контроль за дотриманням законодавства про працю, моніторинг зайнятості населення, виявлення порушень трудових прав
Сектор правового забезпечення	Юридичний супровід діяльності департаменту, правова експертиза документів і рішень
Сектор контролю за додержанням законодавства про працю	Контроль за дотриманням трудового законодавства на підприємствах і в установах міста
Сектор організаційно-аналітичної та документальної роботи	Організаційне забезпечення діяльності департаменту, аналітика, діловодство та документальний супровід управлінських процесів

Джерело: [78]

Функціонально департамент виконує роль координатора між різними інституціями соціальної сфери міста, включаючи центри соціальних служб, територіальні центри соціального обслуговування, установи соціального

захисту, а також недержавні організації, що надають соціальні послуги. Він здійснює планування соціальних програм, формування бюджетних запитів, моніторинг потреб населення та оцінювання ефективності реалізації соціальних заходів [78].

Особливістю діяльності департаменту є його орієнтація на адресність соціальної підтримки та впровадження сучасних сервісних підходів у наданні соціальних послуг. Це проявляється у використанні реєстрів отримувачів соціальної допомоги, цифровізації процесів обліку та адміністрування соціальних виплат, а також у розвитку міжвідомчої взаємодії з органами охорони здоров'я, освіти та служби зайнятості [78].

У м. Кривому Розі діє розгалужена система соціальної підтримки, яка фактично функціонує як комплексна муніципальна програма соціального захисту населення і охоплює як грошові виплати, так і натуральну, сервісну та кризову допомогу різним категоріям мешканців. Її основу становить міська Програма соціальної підтримки населення на 2017–2027 роки, у межах якої реалізується понад півсотні різних видів допомог і компенсацій, що фінансуються з бюджету громади [78] (табл. 2.2).

Ключовим блоком є матеріальна (грошова) підтримка, яка надається у формі одноразових або періодичних виплат. Вона спрямована на домогосподарства у складних життєвих обставинах, зокрема сім'ї з дітьми з інвалідністю, онкохворими дітьми, особами з інвалідністю з дитинства, малозабезпечені сім'ї, а також внутрішньо переміщених осіб. Окремі види допомоги передбачають компенсацію витрат на лікування та термінову фінансову підтримку у випадках кризових ситуацій, що підсилює адресність соціальної політики міста [78].

Другим важливим напрямом є натуральна допомога, найбільш масовою формою якої є видача продуктових наборів. Ця практика має системний характер і охоплює десятки тисяч мешканців, насамперед пільгові категорії та ВПО, що дозволяє знижувати рівень продовольчої вразливості домогосподарств у періоди економічної нестабільності та воєнних ризиків.

Таблиця 2.2 – Програми і основні заходи СП у м. Кривий Ріг

Програма	Основні заходи	Очікуваний соціальний ефект
«Програми соціальної підтримки та комплексні плани заходів»	Координація заходів, планування видатків, моніторинг ефективності	Забезпечення системності та контролю реалізації соціальної політики, підвищення ефективності управління ресурсами
«Програма соціальної підтримки населення»	Виплати ветеранам, особам з інвалідністю, постраждалим від ЧАЕС, сім'ям військовослужбовців, малозабезпеченим громадянам	Прямий фінансовий захист цільових груп, підвищення рівня соціальної безпеки населення
«Комплексна програма підтримки захисників і захисниць України та членів їх сімей (2024–2028)»	Виплати військовим та сім'ям загиблих, психологічна підтримка, соціальні послуги	Своєчасна допомога учасникам бойових дій, підтримка сімей, збереження соціальної стабільності у воєнний час
«Програма компенсації пільгового проїзду на залізничному транспорті (2021–2027)»	Відшкодування вартості проїзду пільговим категоріям населення	Підвищення доступності транспорту для соціально вразливих груп, економічна підтримка населення
«Програма компенсації частини процентної ставки за іпотечними кредитами (2023–2027)»	Часткова компенсація відсотків за іпотечними кредитами	Зменшення фінансового навантаження на сім'ї, стимулювання доступу до житла, соціальна стабілізація
«Комплексний план заходів з питань зайнятості населення (2024–2028)»	Профнавчання, професійна перепідготовка, працевлаштування, консультації	Підвищення рівня зайнятості, інтеграція населення у ринок праці, економічна стабілізація
«Комплексний план заходів щодо соціальної адаптації та інтеграції <u>ВПО</u> »	Надання житла, соціальних послуг, психологічної допомоги, працевлаштування	Системна інтеграція <u>ВПО</u> , забезпечення умов для нормального життя у громаді, зниження соціальної напруги

Джерело: [78]

Третій компонент становлять соціальні послуги, які надаються через мережу територіальних центрів соціального обслуговування. Вони включають догляд вдома для осіб похилого віку, денний догляд, натуральну допомогу, соціальний супровід та підтримку громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах. Ця частина системи орієнтована на довгострокову підтримку вразливих груп і збереження їхньої соціальної активності та здатності до самостійного життя.

Окремо функціонує напрям підтримки ВПО, який інтегрує як грошові виплати, так і гуманітарну допомогу, включно з продуктовими наборами та спеціальними програмами кризової підтримки. Також реалізуються проєкти за участю благодійних організацій і партнерських структур, що дозволяє розширювати ресурсну базу соціальної допомоги.

Безпосередня реалізація СП відбувається через комунальні установи соціальної сфери, які утворюють її виконавчий рівень. Центральне місце серед них займають територіальні центри соціального обслуговування (так звані терцентри), що діють у всіх районах міста [78] (табл. 2.3). Вони забезпечують догляд вдома, денний догляд, натуральну допомогу, соціальний супровід, інформування та кризове втручання для осіб похилого віку, людей з інвалідністю та громадян у складних життєвих обставинах. Таким чином, саме терцентри є базовою ланкою, через яку соціальна політика «досягає» кінцевого отримувача послуг.

Окрему функцію виконують спеціалізовані комунальні установи кризового та адаптаційного характеру, зокрема будинки нічного перебування, які забезпечують тимчасовий притулок, соціальну адаптацію та базову підтримку осіб без визначеного місця проживання. Такі установи відображають кризовий сегмент соціальної політики, спрямований на мінімізацію соціальної ізоляції та відновлення базових умов життєдіяльності.

Отже, зв'язок між соціальною політикою та переліком комунальних підприємств (установ) соціальної сфери в м.Кривому Розі є безпосереднім і функціональним: соціальна політика формує цілі, принципи та ресурси, тоді як комунальні установи виступають механізмом її реалізації. У сукупності вони утворюють багаторівневу систему, де управлінський рівень (департамент) визначає стратегію, а виконавчий рівень (терцентри, соціальні служби, кризові установи) забезпечує практичне надання соціальних послуг населенню [78] (див. табл 2.3).

Таблиця 2.3 – Комунальні установи соціальної сфери м. Кривого Рогу

Установа	Соціальні послуги, які надає установа
<u>КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) у Довгинцівському районі» КМР</u>	Догляд вдома, денний догляд, соціальна адаптація, інформування, консультування, натуральна допомога, соціальна профілактика, представництво інтересів, інші.
<u>КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) №1 в Інгулецькому районі» КМР</u>	Догляд вдома, соціальна адаптація, інформування, консультування, натуральна допомога, соціальна профілактика, представництво інтересів, транспортні послуги, інші.
<u>КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) №2 в Інгулецькому районі» КМР</u>	Догляд вдома, соціальна адаптація, інформування, консультування, натуральна допомога, соціальна профілактика, представництво інтересів, інші.
<u>КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) у Металургійному районі» КМР</u>	Догляд вдома, соціальна адаптація, інформування, консультування, натуральна допомога, представництво інтересів, інші.
<u>КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) в Покровському районі» КМР</u>	Догляд вдома, денний догляд, соціальна адаптація, інформування, консультування, натуральна допомога, соціальна профілактика, представництво інтересів, інші.
<u>КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) у Центрально-Міському районі» КМР</u>	Догляд вдома, денний догляд, соціальна адаптація, консультування, натуральна допомога, соціальна профілактика, представництво інтересів, транспортні послуги, інші.
<u>КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) у Саксаганському районі» КМР</u>	Догляд вдома, денний догляд, соціальна адаптація, інформування, консультування, натуральна допомога, інші.
<u>КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) у Тернівському районі» КМР</u>	Догляд вдома, соціальна адаптація, інформування, консультування, натуральна допомога, соціальна профілактика, представництво інтересів, інші.
<u>КУ «Будинок милосердя» КМР</u>	Стаціонарний догляд.
Комунальна установа «Будинок милосердя «Затишок» КМР	Стаціонарний догляд.
<u>КУ «Будинок нічного перебування» КМР</u>	Нічний притулок, соціальна адаптація, посередництво, консультування.
<u>КУ «Центр соціальної реабілітації дітей з інвалідністю» КМР</u>	Соціальна адаптація, транспортні послуги.
<u>КНП "Сервісний офіс Ветеран" КМР</u>	Соціальна адаптація, консультування, інформування.

Джерело: [78]

Окрему увагу доцільно приділити КП «Інститут розвитку міста Кривого Рогу», котре виконує в системі соціальної політики міста переважно аналітико-стратегічну та проєктно-координаційну функцію, забезпечуючи перехід від традиційної адміністративно-розподільчої моделі соціального захисту до моделі розвитку, що базується на даних, плануванні та міжсекторальній взаємодії. У контексті СП підприємство виступає інституційним аналітичним центром міського рівня, який формує доказову базу для прийняття управлінських рішень виконавчими органами міської ради, насамперед Департаментом соціальної політики та іншими профільними структурами. Його роль полягає у зборі, систематизації та аналізі соціально-економічних даних щодо демографічної структури населення, рівня бідності, зайнятості, внутрішньо переміщених осіб, доступності соціальних послуг та якості життя. На основі цих даних формується аналітика, яка дозволяє оцінювати ефективність соціальних програм не лише у фінансовому вимірі, але й у вимірі соціального впливу [79].

Важливим напрямом діяльності є стратегічне планування розвитку міста, у межах якого соціальна політика інтегрується з економічним розвитком, просторовим плануванням та інфраструктурними рішеннями. Це дозволяє забезпечити узгодженість між соціальними програмами та іншими політиками міста, зокрема житловою, освітньою, медичною та міграційною. Таким чином, соціальна політика розглядається не як ізольована сфера витрат, а як елемент загальної моделі міського розвитку [79].

Окрему роль «Інститут розвитку міста» відіграє у проєктному менеджменті, зокрема у підготовці та супроводі грантових проєктів, міжнародних програм технічної допомоги та ініціатив співпраці з донорськими організаціями. Це дозволяє залучати додаткові ресурси для реалізації соціальних проєктів, зменшуючи навантаження на місцевий бюджет і підвищуючи інноваційність соціальних послуг. Крім того, КП виконує функцію платформи для впровадження інноваційних підходів у сфері соціального управління, зокрема цифрових інструментів моніторингу, систем оцінювання

ефективності соціальних програм (у тому числі на основі показників Ко, Ке та Кс), а також механізмів участі громадськості у формуванні соціальної політики. Це сприяє підвищенню прозорості управлінських рішень і посиленню підзвітності органів місцевого самоврядування.

2.2. Аналіз показників реалізації механізмів соціальної політики м. Кривого Рогу

«Програма соціальної підтримки населення» є ключовим інструментом реалізації СП на рівні м. Кривого Рогу. Вона має програмно-цільовий характер і об'єднує комплекс заходів, спрямованих на підтримку вразливих категорій населення, мінімізацію соціальних ризиків та підвищення рівня соціальної стійкості міської громади [78].

Для м. Кривого Рогу значення цієї програми є особливо високим через специфіку міста як великого промислового центру з високою часткою зайнятості у гірничо-металургійному комплексі, значним рівнем професійних ризиків, екологічним навантаженням та соціально-економічною вразливістю окремих груп населення. Додатковим чинником є наслідки воєнного стану, які посилили потребу у системній підтримці ВПО, малозабезпечених сімей та людей, що втратили доходи або працездатність.

Змістовно «Програма соціальної підтримки населення» охоплює широкий спектр інструментів: одноразову матеріальну допомогу громадянам у складних життєвих обставинах, компенсаційні виплати на лікування, підтримку осіб з інвалідністю, допомогу сім'ям з дітьми, а також натуральні форми підтримки, зокрема забезпечення продуктовими наборами [78]. Важливою складовою є також кризова допомога, що дозволяє оперативно реагувати на індивідуальні соціальні ризики без тривалих адміністративних процедур (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка витрат за «Програмою соціальної підтримки населення», 2022-2024 рр.

№	Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
					2022-2023 рр.	2023-2024 рр.	2022-2023 рр.	2023-2024 рр.
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Надання матеріальної допомоги ветеранам Другої світової війни	1012000	846000	743000	-166000	-103000	-16,40	-12,17
2.	Надання матеріальної допомоги учасникам бойових дій у Афганістані, на території інших держав, сім'ям загиблих, померлих учасників бойових дій у Афганістані та на території інших держав	10827786	10458600	9768100	-369186	-690500	-3,41	-6,60
3.	Надання матеріальної допомоги учасникам бойових дій у антитерористичній операції на сході України та операції об'єднаних сил у Донецькій і Луганській областях (надалі АТО та ООС), сім'ям, дітям військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти в зоні проведення АТО та ООС або перебувають у полоні, особам з інвалідністю внаслідок війни, які брали участь в АТО та ООС	34295166	33369702	15794480	-925464	-17575222	-2,70	-52,67
4.	Надання матеріальної допомоги громадянам, постраждалим унаслідок катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції	14494073	13828983	13535007	-665089,62	-293976,33	-4,59	-2,13
5.	Надання одноразової матеріальної допомоги реабілітованим громадянам	75000	45000	45000	-30000	0	-40,00	0,00
6.	Надання одноразової матеріальної допомоги бійцям-добровольцям в АТО та ООС	0	10000	10000	10000	0		0,00
7.	Надання матеріальної допомоги громадянам з інвалідністю	43504195	47821797	50692029	4317602	2870232	9,92	6,00

Продовження табл. 2.4

8.	Надання матеріальної допомоги жінкам при народженні дітей	42000	7000	21000	-35000	14000	-83,33	200,00
9.	Надання матеріальної допомоги сім'ям військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних, добровольців), які загинули або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час захисту Батьківщини або виконання інших обов'язків військової служби, унаслідок військової агресії РФ проти України	14893332	54791671	62474998	39898339	7683327	267,89	14,02
10.	Щомісячна компенсація витрат на оплату житлово-комунальних послуг окремим категоріям громадян	1925039	1955191	7306788	30152	5351597	1,57	273,71
11.	Забезпечення компенсації за проїзд міським комунальним авто-, електротранспортом загального користування відповідно до рішень міської ради та її виконкому	120371329	189836233	240119084	69464903,5	50282851,5	57,71	26,49
12.	Утримання Комунальних установ «Будинок милосердя «Затишок», «Будинок милосердя» Криворізької міської ради	21214234	22438045	24682482	1223810,41	2244437,62	5,77	10,00
13.	Покриття витрат закладів, установ та організацій, у приміщеннях яких в умовах воєнного стану на безоплатній основі розміщуються тимчасово переміщені особи	557514,5	2028286	3890345	1470771,39	1862059,58	263,81	91,80
14.	Запровадження та функціонування багатофункціональної електронної «Картки криворіжця»	10250	111279,2	29992,36	101029,24	-81286,88	985,65	-73,05
15.	Всього використано коштів за Програмою соціальної підтримки населення у 2022-2024 роках	606746338	71265059,27	940741300,93	105912721	228082241,7	17,46	32,00

З інституційної точки зору, Програма виступає механізмом координації діяльності ОМС, комунальних установ соціальної сфери та партнерських організацій. Вона забезпечує узгодження бюджетного фінансування з реальними потребами населення, підвищує прозорість розподілу соціальних ресурсів і дозволяє формувати більш адресну систему підтримки, орієнтовану не на загальні категорії, а на конкретні життєві ситуації [78].

Динаміка виконання «Програми соціальної підтримки населення» м. Кривого Рогу за 2022–2024 роки демонструє не лише кількісні зміни фінансування, але й глибинну трансформацію пріоритетів соціальної політики в умовах війни, демографічних втрат та зростання соціальної вразливості населення. Загальна тенденція характеризується зростанням обсягу використаних коштів за Програмою, що відображає розширення ролі муніципального рівня у компенсації соціальних ризиків. Збільшення фінансування у 2024 році порівняно з попередніми періодами свідчить про перехід від фрагментарної підтримки окремих категорій до більш системної моделі соціального захисту, де місцеве самоврядування виконує функцію «першої лінії реагування» на соціальні кризи.

Структурний аналіз показує суттєву переорієнтацію ресурсів між категоріями отримувачів. Найбільш показовим є різке скорочення виплат у категорії учасників АТО та ООС (зниження більш ніж на 52% у 2024 році), що може бути інтерпретовано як наслідок інституційного переформатування державної ветеранської політики, часткової інтеграції цих виплат у загальнонаціональні програми, а також зміни структури цільових груп у зв'язку з новими категоріями військовослужбовців після 2022 року. Це відображає перехід від «пост-АТО» моделі соціальної підтримки до «воєнної» моделі, орієнтованої на нову хвилю військових ризиків.

Натомість різке зростання виплат сім'ям загиблих військовослужбовців (понад 267% у 2023 році та подальше зростання у 2024 році) свідчить про пріоритетизацію компенсаційної функції соціальної політики. У термінах публічного управління це є індикатором переходу до моделі «соціальної

компенсації втрат», коли держава та громада виконують функцію відшкодування соціальних наслідків війни через прямі грошові трансферти.

Значне зростання витрат на компенсацію проїзду (57,7% та 26,5%) і особливо на житлово-комунальні компенсації (зростання у 2024 році більш ніж у 2,7 раза) відображає посилення політики соціальної інклюзії та підтримки базових життєвих стандартів. Це свідчить про зміщення акценту з категорійної допомоги до універсалізованих сервісних субсидій, що є характерним для антикризових моделей соціальної політики.

Окремо слід відзначити суттєве зростання витрат на підтримку осіб з інвалідністю, що демонструє стабільне розширення інституційної відповідальності громади за довгострокові соціальні ризики. Це є проявом інституціоналізації соціальної держави на муніципальному рівні, коли місцева влада бере на себе не лише кризові, але й хронічні соціальні зобов'язання.

Спостерігається скорочення або нестабільність фінансування окремих невеликих програм (допомога при народженні, реабілітовані громадяни), що свідчить про вторинний характер цих напрямів у структурі пріоритетів. Це є типовим для умов бюджетного тиску, коли відбувається концентрація ресурсів на високоризикових соціальних групах.

Важливим інституційним сигналом є зростання витрат на утримання комунальних установ соціальної сфери та розміщення внутрішньо переміщених осіб. Це відображає інституційне розширення функцій муніципалітету в умовах війни, коли громада виконує не лише функцію розподілу коштів, але й функцію безпосереднього забезпечення життєдіяльності населення.

Питома вага витрат за Програмою наведена в табл. 2.5.

Найбільш домінантним трендом є різке посилення ролі компенсаційно-транспортного блоку, насамперед забезпечення пільгового проїзду міським транспортом, питома вага якого зросла з 45,73% у 2022 році до 55,96% у 2024 році. Це означає, що СП міста Кривий Ріг поступово переходить до моделі універсалізованих соціальних гарантій, коли значна частина ресурсів спрямовується на забезпечення базової мобільності населення.

Таблиця 2.5 – Питома вага витрат за «Програмою соціальної підтримки населення», 2022-2024 рр.

№	Показник	2022		2023		2024		Відхилення питомої ваги, %	
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	2022- 2023	2023- 2024
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Надання матеріальної допомоги ветеранам Другої світової війни	1012000	0,38	846000	0,22	743000	0,17	-0,16	-0,05
2	Надання матеріальної допомоги учасникам бойових дій у Афганістані, на території інших держав, сім'ям загиблих, померлих учасників бойових дій у Афганістані та на території інших держав	10827786	4,11	10458600	2,77	9768100	2,28	-1,34	-0,49
3	Надання матеріальної допомоги учасникам бойових дій у антитерористичній операції на сході України та операції об'єднаних сил у Донецькій і Луганській областях (надалі АТО та ООС), сім'ям, дітям військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти в зоні проведення АТО та ООС або перебувають у полоні, особам з інвалідністю внаслідок війни, які брали участь в АТО та ООС	34295166	13,03	33369702	8,84	15794480	3,68	-4,19	-5,16
4	Надання матеріальної допомоги громадянам, постраждалим унаслідок катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції	14494073	5,51	13828983,4	3,66	13535007	3,15	-1,84	-0,51
5	Надання одноразової матеріальної допомоги реабілітованим громадянам	75000	0,03	45000	0,01	45000	0,01	-0,02	-0,00
6	Надання одноразової матеріальної допомоги бійцям-добровольцям в АТО та ООС	0	0,00	10000	0,00	10000	0,00	0,00	0,00
7	Надання матеріальної допомоги громадянам з	43504195	16,53	47821797	12,67	50692029	11,81	-3,86	-0,85
8	Надання матеріальної допомоги жінкам при народженні дітей	42000	0,02	7000	0,00	21000	0,00	-0,01	0,00

Продовження табл. 2.5

9	Надання матеріальної допомоги сім'ям військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних, добровольців), які загинули або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час захисту Батьківщини або виконання інших обов'язків військової служби, унаслідок військової агресії РФ проти України	14893332	5,66	54791671	14,51	62474998	14,56	8,85	0,05
10	Щомісячна компенсація витрат на оплату житлово-комунальних послуг окремим категоріям громадян	1925039	0,73	1955191	0,52	7306788	1,70	-0,21	1,18
11	Забезпечення компенсації за проїзд міським комунальним авто-, електротранспортом загального користування відповідно до рішень міської ради та її виконкому	120371329	45,73	189836233	50,28	240119084	55,96	4,55	5,68
12	Утримання Комунальних установ «Будинок милосердя «Затишок», «Будинок милосердя» Криворізької міської ради	21214234	8,06	22438044,8	5,94	24682482,4	5,75	-2,12	-0,19
13	Покриття витрат закладів, установ та організацій, у приміщеннях яких в умовах воєнного стану на безоплатній основі розміщуються тимчасово переміщені особи	557514,5	0,21	2028285,9	0,54	3890345,47	0,91	0,33	0,37
14	Запровадження та функціонування багатофункціональної електронної «Картки криворіжця»	10250	0,00	111279,24	0,03	29992,36	0,00	0,03	-0,02
15	Всього по аналізованим показникам	263221919	100	377547787	100	429112306	100	0,00	0,00

З позиції публічного управління, вищезгадане свідчить про інституційну стабілізацію соціальних зобов'язань громади та їх «інфраструктуризацію», аде соціальна підтримка реалізується через системні міські сервіси.

Другим ключовим структурним зсувом є зростання питомої ваги допомоги сім'ям загиблих військовослужбовців з 5,66% до 14,56%. Це є прямим відображенням трансформації соціальної політики під впливом воєнного фактору. У термінах публічного управління це означає переорієнтацію бюджету соціальної програми на компенсаційну модель, де держава і громада виконують функцію соціального відшкодування втрат. Одночасно це свідчить про формування нової категорії соціальної політики «воєнно-обумовленої соціальної підтримки», яка поступово витісняє традиційні категорії допомоги.

Натомість, класичні категорійні напрями демонструють стійке зниження питомої ваги. Зокрема, допомога ветеранам Другої світової війни скоротилася з 0,38% до 0,17%, а учасникам бойових дій в Афганістані з 4,11% до 2,28%. Ще більш показовим є різке зменшення частки допомоги учасникам АТО/ООС з 13,03% до 3,68%. Це свідчить не лише про демографічне та історичне «старіння» цих категорій, а й про інституційне витіснення попередніх хвиль ветеранської політики новими пріоритетами, пов'язаними з актуальною війною. У публічно-управлінському вимірі це є прикладом «заміщення соціальних ризиків», коли нові групи отримувачів витісняють старі у структурі бюджетних пріоритетів.

Спостерігається також відносна стабільність і навіть зростання питомої ваги допомоги громадянам з інвалідністю (з 16,53% до 11,81% при незначному зниженні частки, але зростанні абсолютних обсягів). Це вказує на те, що дана категорія залишається ядром довгострокової соціальної політики міста. З точки зору публічного управління це є проявом інституціоналізації базових соціальних зобов'язань, які не залежать від політичної чи кризової кон'юнктури.

Окремо слід відзначити зростання питомої ваги компенсації житлово-комунальних послуг (з 0,73% до 1,70%) та витрат на розміщення внутрішньо переміщених осіб (з 0,21% до 0,91%). Це свідчить про посилення адаптивної функції соціальної політики, коли громада оперативно реагує на кризові міграційні та економічні процеси. У термінах управління це відображає перехід до моделі «кризового соціального адміністрування», де муніципалітет виконує функцію швидкого перерозподілу ресурсів у відповідь на зовнішні шоки.

Зменшення питомої ваги утримання соціальних установ (з 8,06% до 5,75%) може свідчити про оптимізацію адміністративних витрат або про перерозподіл фінансування на користь прямих трансфертів населенню. Це є типовою тенденцією для сучасних моделей публічного управління, де пріоритет надається адресній допомозі замість утримання інституційної інфраструктури.

Таким чином, структура «Програми соціальної підтримки населення» м. Кривого Рогу демонструє чіткий перехід від традиційної категорійної моделі соціальної політики до гібридної моделі, яка поєднує інфраструктурні соціальні гарантії (транспорт, ЖКП), воєнно-компенсаційні виплати та базову соціальну підтримку вразливих груп. З позиції публічного управління це означає зростання ролі ОМС як ключового актора соціальної стабілізації в умовах довготривалої кризи та структурної невизначеності [8].

У дод. В та на рис. 2.1 систематизовані інструменти реалізації СП у межах «Програми соціальної підтримки» у м. Кривий Ріг за 2022-2024 рр.

Найбільш вагомим інструментом залишається матеріальна допомога, яка стабільно формує домінуючу частку програми. У 2024 році вона суттєво зростає як у планових, так і у фактичних обсягах (165,5 млн грн виконано), що свідчить про посилення ролі прямого бюджетного перерозподілу доходів у бік населення. З точки зору публічного управління це є класичним проявом моделі «соціальне забезпечення на основі грошових трансфертів», коли соціальна політика реалізується через прямі виплати найбільш уразливим категоріям. Важливо, що структура цієї допомоги включає як традиційні категорії

(ветерани, ЧАЕС, інвалідність), так і нові воєнні групи, що відображає адаптацію інструменту до умов довготривалого збройного конфлікту.

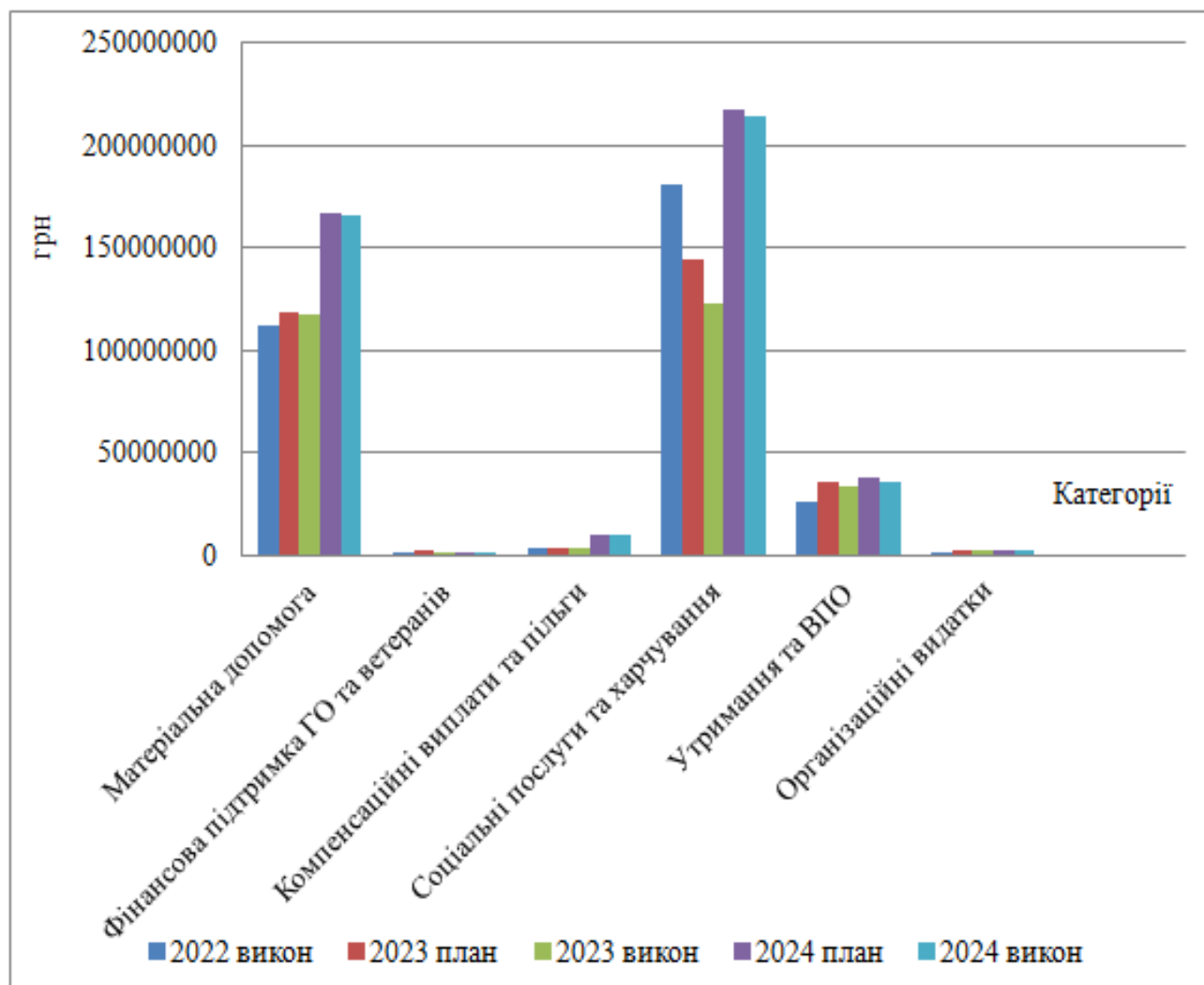

Рисунок 2.1 - Інструменти реалізації СП у межах «Програми соціальної підтримки»

Фінансова підтримка громадських організацій і ветеранських об'єднань демонструє зниження як у планових, так і особливо у фактичних показниках (з 1,64 млн до 110 тис. грн у 2024 році). Зазначене характеризує інституційне згорання ролі посередницьких структур громадянського суспільства в реалізації соціальної політики. З позиції публічного управління це може означати перехід від партнерської моделі «врядування» до більш централізованої муніципальної моделі, в якій ключові соціальні функції концентруються безпосередньо в органах влади.

Компенсаційні виплати та пільги демонструють різко зростаючу динаміку у 2024 році (практично повне виконання 9,6 млн грн). Це свідчить про активізацію інструментів непрямої соціальної підтримки, які пов'язані з відшкодуванням витрат населення на житлово-комунальні послуги, транспорт та інші базові сервіси. У термінах соціальної політики це є переходом до моделі «соціального забезпечення з відшкодуванням витрат (витратозаміщувальна модель соціального забезпечення)», при якій держава і громада не лише надають допомогу, але й компенсують витрати на життєдіяльність.

Найбільш системним і водночас соціально значущим інструментом виступають соціальні послуги та харчування. Його обсяги суттєво коливаються: різке зниження у 2023 році та подальше зростання до 214,3 млн грн у 2024 році. Така динаміка свідчить про реактивний характер управління цим інструментом, який безпосередньо залежить від кризових факторів (війна, переміщення населення, продовольча безпека). У публічно-управлінському вимірі це є прикладом «соціального врядування в умовах надзвичайних ситуацій», при якому соціальні послуги стають інструментом кризового реагування.

Утримання комунальних установ та забезпечення ВПО демонструє поступове зростання, що відображає інституціоналізацію нових соціальних функцій громади. Зокрема, зростання витрат на розміщення внутрішньо переміщених осіб свідчить про трансформацію муніципалітету у суб'єкт гуманітарного управління, який виконує не лише адміністративні, а й життєзабезпечувальні функції.

Організаційні та інформаційні видатки залишаються незначними за обсягом, але демонструють стабільне зростання. Це вказує на посилення ролі комунікаційного та управлінського супроводу соціальної політики, зокрема у частині публічної звітності, меморіальних заходів та адміністративного забезпечення.

У табл. 2.6 наведені показники, котрі належать до системи оцінювання ефективності реалізації СП та механізмів соціального забезпечення, зокрема

вони використовуються як індикатори результативності, економічності та організаційної якості виконання СП на рівні публічного управління [25].

Таблиця 2.6 – Показники ефективності реалізації СП

Назва показника	Формула розрахунку
Коефіцієнт охоплення (K_o)	$K_o = \text{Фактично виконані заходи (або надані соціальні блага)} / \text{Заплановані заходи (або соціальні блага)}$
Коефіцієнт економічності (K_e)	$K_e = \text{Фактичні витрати} / \text{Бюджетні (планові) витрати}$
Коефіцієнт своєчасності (K_c)	$K_c = \text{Плановий час виконання заходів} / \text{Фактичний час виконання заходів}$

Наведені у табл. 2.7 дані дозволяють здійснити комплексну оцінку ефективності реалізації СП у м. Кривий Ріг.

Таблиця 2.7 – Показники ефективності реалізації СП у м. Кривий Ріг

Інструменти реалізації	Значення показників, частка одиниці								
	2022 рік			2023 рік			2024 рік		
	K_o	K_e	K_c	K_o	K_e	K_c	K_o	K_e	K_c
Матеріальна допомога	0,91	0,997	0,91	0,99	0,997	0,99	0,99	0,997	0,99
Фінансова підтримка ГО та ветеранів	0,75	0,988	0,75	0,43	0,988	0,43	0,09	0,988	0,09
Компенсаційні виплати та пільги	0,78	0,998	0,78	0,91	0,998	0,91	1,00	0,998	1,00
Соціальні послуги та харчування	0,76	0,995	0,76	0,85	0,995	0,85	0,99	0,995	0,99
Утримання комунальних установ та покриття витрат ВПО	0,94	0,986	0,94	0,93	0,986	0,93	0,94	0,986	0,94
Організаційні та інформаційні видатки	0,76	1,0	0,76	0,89	1,0	0,89	0,85	1,0	0,85
Відхилення									
Інструменти реалізації	$\Delta 2023-2022$			$\Delta 2024-2023$					
	K_o	K_e	K_c	K_o	K_e	K_c	K_o	K_e	K_c
Матеріальна допомога	0,08	0,000	0,08	0,00	0,000	0,00	0,000	0,00	
Фінансова підтримка ГО та ветеранів	-0,32	0,000	-0,32	-0,34	0,000	-0,34	0,000	-0,34	
Компенсаційні виплати та пільги	0,13	0,000	0,13	0,09	0,000	0,09	0,000	0,09	
Соціальні послуги та харчування	0,09	0,000	0,09	0,14	0,000	0,14	0,000	0,14	
Утримання комунальних установ та покриття витрат ВПО	-0,01	0,000	-0,01	0,01	0,000	0,01	0,000	0,01	
Організаційні та інформаційні видатки	0,13	0,000	0,13	-0,04	0,000	-0,04	0,000	-0,04	

Спостерігається високий рівень економічної дисципліни, оскільки значення K_e є стабільно високими та коливаються в межах 0,986–1,0, що

свідчить про майже повне узгодження фактичних витрат із плановими бюджетними призначеннями та відсутність суттєвих перевитрат або неефективного освоєння коштів. При цьому, найбільш стабільним інструментом СП є матеріальна допомога, де у 2022 р. спостерігалися високі значення охоплення та своєчасності ($K_o = 0,91$; $K_c = 0,91$), які у 2023 р. зросли до майже повної реалізації (0,99), після чого у 2024 р. стабілізувалися на цьому ж рівні. Це свідчить про інституційну адаптацію механізму матеріальної підтримки, підвищення адміністративної спроможності та зменшення часових затримок у наданні допомоги. Відсутність подальшого зростання у 2024 р. може вказувати на досягнення граничного рівня ефективності в межах чинної моделі реалізації.

Компенсаційні виплати та пільги демонструють позитивну динаміку протягом усього періоду дослідження. Зростання K_o з 0,78 у 2022 р. до 1,00 у 2024 р., а також відповідне підвищення K_c до 1,00, свідчить про повне досягнення запланованих параметрів охоплення та своєчасності у 2024 році. Це є індикатором суттєвого підвищення ефективності адміністрування даного інструменту, зокрема оптимізації процедур призначення та виплати компенсацій.

Соціальні послуги та харчування також характеризуються стійкою позитивною динамікою: від 0,76 у 2022 р. до 0,99 у 2024 р. за показниками K_o і K_c . Це відображає поступове розширення доступу населення до соціальних послуг та покращення логістики їх надання. Зростання ефективності у цій сфері є особливо важливим, оскільки даний інструмент має безпосередній вплив на базову соціальну захищеність вразливих груп.

Натомість, найбільш проблемним є інструмент фінансової підтримки громадських організацій та ветеранів, де спостерігається різке та системне погіршення показників: K_o і K_c знижуються з 0,75 у 2022 р. до 0,43 у 2023 р. і до критично низького рівня 0,09 у 2024 р. Така динаміка свідчить про фактичну деградацію механізму реалізації цього інструменту, що може бути пов'язано як із скороченням програм фінансування, так і з адміністративними обмеженнями

або зміною пріоритетів бюджетної політики. З огляду на соціальну значущість підтримки ветеранів, така тенденція є негативним сигналом для системи соціального врядування.

Утримання комунальних установ та покриття витрат ВПО демонструє відносно високий і стабільний рівень ефективності протягом усього періоду ($K_o \approx 0,93-0,94$; $K_c \approx 0,93-0,94$), що свідчить про стійкість механізму забезпечення базових інфраструктурних і гуманітарних потреб внутрішньо переміщених осіб. Незначні коливання не змінюють загальної позитивної оцінки цього напрямку.

Організаційні та інформаційні видатки характеризуються помірною нестабільністю: зростання ефективності у 2023 р. ($K_o = 0,89$) змінюється зниженням у 2024 р. до 0,85. Попри це, рівень економічності залишається ідеальним ($K_e = 1,0$), що свідчить про точне виконання бюджетних призначень без відхилень у фінансовій площині, однак із певними проблемами результативності та своєчасності реалізації заходів.

Аналіз відхилень підтверджує загальну стабілізацію більшості інструментів у 2023 р. порівняно з 2022 р., де позитивні зміни (зростання K_o і K_c у більшості напрямів) переважають негативні. Водночас у 2024 р. спостерігається диференціація тенденцій: частина інструментів продовжує покращення (компенсаційні виплати, соціальні послуги), тоді як інші демонструють стагнацію або спад (матеріальна допомога стабілізується, організаційні видатки знижуються, а підтримка ГО та ветеранів різко погіршується).

Отже, можна констатувати, що система СП м. Кривий Ріг у 2022–2024 роках характеризується високою фінансовою дисципліною та загальним підвищенням ефективності більшості інструментів, однак із суттєвою асиметрією між різними напрямками соціальної підтримки. Найбільш ефективними є матеріальна допомога, компенсаційні виплати та соціальні послуги, тоді як фінансова підтримка громадських організацій і ветеранів потребує негайного перегляду механізмів реалізації через критичне падіння результативності та своєчасності.

2.3. Проблеми функціонування механізмів реалізації соціальної політики у м. Кривий Ріг та шляхи їх вирішення

Наведена у попередньому параграфі цієї роботи система показників ефективності реалізації СП у м. Кривий Ріг за 2022–2024 роки дозволяє не лише оцінити загальні тенденції, але й виявити структурні дисфункції окремих інструментів соціальної підтримки. Попри відносно високу стабільність коефіцієнта економічності (K_e у межах 0,986–1,0), що свідчить про формальну бюджетну дисципліну та відсутність суттєвих перевитрат, саме ця «фінансова стабільність» приховує глибшу проблему: розрив між ресурсною забезпеченістю та фактичною соціальною результативністю, який проявляється через коливання коефіцієнтів охоплення (K_o) і своєчасності (K_c).

Найбільш значущою проблемою системи є інструмент «Фінансова підтримка громадських організацій та ветеранів». Його динаміка демонструє не просто погіршення, а системну деградацію механізму реалізації: зниження K_o і K_c з 0,75 у 2022 році до 0,43 у 2023 році та до катастрофічно низького рівня 0,09 у 2024 році означає фактичну втрату функціональної спроможності цього напрямку соціальної політики. Такий рівень значення індикаторів свідчить про майже повне невиконання запланованих заходів або їх формальне декларування без реального втілення. З огляду на те, що йдеться про ветеранів та громадські організації, це формує не лише управлінську, але й соціальну проблему: зростання ризику соціальної ізоляції вразливих груп, втрати довіри до місцевих інституцій та зниження рівня соціальної згуртованості.

Слід указати також на системну проблему щодо асиметричності ефективності між різними інструментами соціальної політики. Так, матеріальна допомога, компенсаційні виплати та соціальні послуги демонструють значне зростання ефективності (K_o і K_c наближаються до 0,99–1,00), тоді як інші напрями або стагнують, або демонструють нестабільну динаміку. Це свідчить про фрагментарність соціальної політики, коли окремі програми функціонують майже ідеально, тоді як інші фактично випадають із системи реалізації. Така

ситуація характерна для неузгоджених моделей управління, де відсутній єдиний координаційний центр або недостатньо розвинена система моніторингу виконання програм.

Проблемним аспектом є також недостатня збалансованість між результативністю та своєчасністю. Хоча в більшості напрямів K_c зростає разом із K_o , в окремих випадках спостерігається розрив між досягненням цільових показників і часовою ефективністю. Особливо це проявляється в організаційних та інформаційних видатках, де у 2024 році фіксується зниження K_o до 0,85 при збереженні ідеальної економічності ($K_e = 1,0$). Це означає, що кошти витрачаються точно відповідно до плану, але результати реалізуються повільніше або не в повному обсязі, що є ознакою адміністративної інертності та слабкої операційної ефективності.

Фахівці відмічають так званий «ефект стабільної неефективності» у частині інструментів, зокрема в утриманні комунальних установ та покритті витрат ВПО. Хоча показники тут відносно високі (K_o і $K_c \approx 0,93\text{--}0,94$), вони практично не демонструють позитивної динаміки протягом трьох років. Це означає, що система досягла певного плато ефективності, за межами якого подальше покращення не відбувається. Така ситуація може свідчити про структурну закріпленість існуючих управлінських процедур без їх модернізації, що в умовах зростаючих соціальних потреб є потенційно ризиковим явищем.

Нерівномірність динаміки розвитку соціальних інструментів негативно впливає на СП. У той час, як частина програм демонструє стрімке зростання ефективності (зокрема компенсаційні виплати та соціальні послуги), інші або деградують, або залишаються на стабільному рівні без розвитку. Це формує «розшаровану» модель СП, в якій ефективність залежить не від системних правил, а від специфіки окремих інструментів, що вказує на відсутність єдиної управлінської логіки.

Важливим прихованим викликом є також надмірна залежність висновків про ефективність від фінансової дисципліни ($K_e \approx 1,0$). Такий показник, будучи стабільно високим, створює ілюзію ефективності системи, однак не відображає

соціального результату. Іншими словами, бюджет виконується майже ідеально, але це не гарантує рівномірного охоплення населення та своєчасності надання допомоги. Це є типовою проблемою формально-бюджетних моделей управління, де контроль витрат переважає над оцінкою соціального ефекту.

Отже, узагальнений аналіз дозволяє констатувати, що ключовими проблемами соціальної політики м. Кривий Ріг у 2022–2024 роках є критична деградація окремих інструментів (насамперед підтримки ветеранів і ГО), структурна асиметрія ефективності між різними програмами, недостатня операційна гнучкість системи, а також домінування фінансово-формального підходу над результативно-орієнтованим управлінням. У сукупності це свідчить про необхідність переходу від ресурсно-бюджетної моделі оцінювання соціальної політики до інтегрованої результативно-управлінської моделі, орієнтованої на реальне охоплення населення, своєчасність допомоги та соціальний ефект.

Подолання виявлених проблем функціонування системи соціальної політики у м. Кривий Ріг потребує переходу від переважно бюджетно-формальної моделі управління до результативно-орієнтованої моделі соціального врядування, в якій ключовим критерієм виступає не лише повне освоєння коштів ($K_e \approx 1,0$), а насамперед досягнення соціального ефекту у вигляді високого охоплення населення (K_o) та своєчасності надання допомоги (K_c). У цьому контексті вирішення проблем має здійснюватися системно, на інституційному, організаційному та інструментальному рівнях.

Найбільш критичним напрямом є відновлення функціональності фінансової підтримки громадських організацій та ветеранів, де зафіксовано майже повну втрату результативності. Для вирішення цієї проблеми необхідно насамперед провести функціональний аудит цього інструменту з метою виявлення, на якому етапі відбувається розрив між плануванням і виконанням, чи це етап бюджетування, чи процедур погодження, чи механізм доведення коштів до отримувачів. На основі аудиту доцільно запровадити спрощені та цифровізовані процедури розподілу коштів, мінімізувавши адміністративні

бар'єри. Важливим є також запровадження контрактної моделі фінансування громадських організацій, коли фінансування прив'язується до досягнення конкретних соціальних результатів, а не лише до факту подання заявок. Для ветеранських програм необхідно створити окремий координаційний центр або «єдине вікно», що забезпечить швидке оформлення і виплату допомоги без багаторівневих погоджень.

Для подолання загальної асиметрії ефективності між інструментами соціальної політики необхідно впровадити єдину систему стратегічного управління соціальними програмами. Це передбачає формування інтегрованої матриці соціальних послуг, у якій кожен інструмент має чітко визначені цільові групи, очікувані результати та КРІ у вигляді Ко, Кс та додаткових соціальних індикаторів. Важливо також запровадити регулярний моніторинг виконання програм у режимі реального часу з використанням цифрових панелей управління, що дозволить оперативно виявляти відхилення та коригувати політику до завершення бюджетного періоду.

Проблема розриву між фінансовою дисципліною ($K_e \approx 1,0$) та соціальною результативністю може бути вирішена шляхом зміни підходу до оцінювання ефективності бюджетних програм. Доцільно запровадити багатовимірну систему оцінки, де фінансові показники доповнюються обов'язковими соціальними індикаторами результативності. Практично це означає, що фінансування програм має залежати не лише від правильності витрачання коштів, але й від досягнення мінімальних порогових значень Ко і Кс. Таким чином, бюджетна дисципліна буде доповнена принципом соціальної відповідальності результату.

Для підвищення ефективності матеріальної допомоги, компенсаційних виплат і соціальних послуг, які вже демонструють високі значення показників, доцільно перейти від стабілізації до етапу оптимізації. Це включає автоматизацію процесів призначення допомоги, інтеграцію соціальних реєстрів між різними установами, а також застосування принципу проактивного надання допомоги, коли виплати призначаються автоматично на основі наявних даних

без додаткового звернення громадян. Це дозволить не лише зберегти високі значення K_o і K_c , але й зменшити адміністративні витрати та ризик людського фактору.

Щодо проблеми «плато ефективності» у сфері утримання комунальних установ та підтримки ВПО, необхідним є впровадження інституційної модернізації управління цими напрямками. Йдеться про перегляд стандартів надання послуг, впровадження енергоефективних та цифрових рішень у комунальних установах, а також оптимізацію мережі надавачів соціальних послуг. У випадку ВПО важливо посилити координацію між місцевими та державними органами, а також інтегрувати соціальну підтримку з програмами зайнятості та житлової адаптації, що дозволить перейти від виключно витратної моделі до моделі соціальної інтеграції.

Для організаційних та інформаційних видатків, в яких спостерігається нестабільність результативності при високій економічності, необхідно підвищити управлінську ефективність через цифровізацію комунікаційних процесів, скорочення дублюючих інформаційних функцій та впровадження єдиних інформаційних платформ для соціальної політики. Це дозволить скоротити часові затримки, підвищити K_c та забезпечити більш повне охоплення цільових груп.

Реалізація запропонованих заходів щодо підвищення ефективності соціальної політики у м. Кривий Ріг потребує чіткого розподілу функцій між структурними підрозділами органів місцевого самоврядування, а також визначення конкретних управлінських інструментів і механізмів впровадження. У цьому контексті ключову координаційну роль має виконувати Виконавчий комітет КМР, який забезпечує загальне стратегічне управління, затвердження програм і контроль за їх виконанням. Безпосередня ж реалізація здійснюється Департаментом соціальної політики виконкому Криворізької міської ради, який є головним виконавцем більшості соціальних програм.

Проблема критичного падіння ефективності фінансової підтримки громадських організацій та ветеранів має вирішуватися через комплексну

інституційну перебудову механізму адміністрування цих виплат. Ініціатором змін має виступати Департамент соціальної політики, який спільно з Департаментом фінансів виконкому повинен провести функціональний аудит програм підтримки з метою виявлення «вузьких місць» у процедурі проходження коштів. На практичному рівні доцільно створити спеціалізований підрозділ або робочу групу з питань ветеранської політики в структурі департаменту, який відповідатиме за принцип «єдиного вікна» для ветеранів та громадських організацій. Впровадження цифрової платформи подачі заявок і автоматизованого розгляду має здійснюватися у співпраці з Департаментом цифрового розвитку та інформаційних технологій міської ради. Саме цей підрозділ має забезпечити інтеграцію реєстрів, автоматизацію перевірки даних та мінімізацію людського фактору.

Для подолання загальної асиметрії ефективності соціальних інструментів необхідно запровадити систему міжвідомчого стратегічного планування СП. Координацію цього процесу має здійснювати заступник міського голови з питань соціальної сфери спільно з Департаментом соціальної політики. На операційному рівні слід створити єдину систему моніторингу соціальних програм у вигляді аналітичної платформи, адміністрування якої забезпечуватиме Департамент цифрового розвитку, а наповнення даними профільні управління соціального захисту. Це дозволить у режимі реального часу відстежувати значення K_o , K_e та K_c по кожному інструменту та оперативно коригувати управлінські рішення.

Проблема розриву між високою економічністю ($K_e \approx 1,0$) та нерівномірною результативністю має вирішуватися шляхом запровадження програмно-цільового підходу. Його впровадження потребує участі Департаменту фінансів виконкому, яке повинно змінити підхід до фінансування програм: замість простого контролю освоєння коштів запровадити модель фінансування за результатами. Це означає, що Департамент соціальної політики має щоквартально звітувати не лише про використання бюджету, але й про

досягнуті значення K_0 та K_c , які стануть умовою подальшого фінансування програм у наступному бюджетному періоді.

Для підвищення ефективності вже успішних інструментів (матеріальна допомога, компенсаційні виплати, соціальні послуги) необхідно здійснити їх цифрову трансформацію. Цим процесом має керувати Департамент цифрового розвитку у співпраці з Департаментом соціальної політики та ЦНАП. Конкретними заходами є впровадження автоматизованого призначення допомоги на основі інтегрованих соціальних реєстрів, скорочення кількості довідок і заяв, а також перехід до проактивної моделі соціального захисту, коли допомога призначається без додаткового звернення громадян на основі наявних даних.

У запропонованій моделі Департамент цифрового розвитку виконкому КМР розглядається як стратегічний центр цифрової трансформації міського врядування. Його доцільно сформувати як інтегруючий підрозділ, що забезпечує не лише технічну модернізацію, а й системну цифровізацію всіх сфер муніципального управління. Ключовими функціями такого департаменту мають бути розвиток електронного врядування, інтеграція міжвідомчих інформаційних систем, автоматизація адміністративних процесів, впровадження цифрових сервісів для населення та формування єдиної міської цифрової платформи управління даними. У цій логіці департамент виступає не як допоміжний технічний підрозділ, а як архітектор цифрової екосистеми міста, що забезпечує підвищення ефективності соціальної, економічної та адміністративної політики через технологічні рішення.

У порівнянні з ним, «Управління преси, інформаційної діяльності та внутрішньої політики» виконкому КМР виконує принципово іншу функцію, яка належить до комунікаційно-політичної сфери. Його діяльність зосереджена на формуванні інформаційної політики органів місцевого самоврядування, взаємодії із засобами масової інформації, забезпеченні публічного висвітлення рішень міської влади та підтриманні комунікації з громадськістю й інститутами громадянського суспільства. На відміну від запропонованого Департаменту

цифрового розвитку, це управління не займається цифровою трансформацією чи автоматизацією процесів, а забезпечує інформаційний супровід управлінських рішень та формування суспільної думки, тобто працює у площині комунікацій та внутрішньої політичної стабільності.

Інший функціональний блок становить «Управління технічного захисту інформації та інформаційно-комунікаційних технологій» виконкому КМР, яке має вузькоспеціалізований техніко-безпековий характер. Його діяльність спрямована на забезпечення кібербезпеки, захисту інформаційних ресурсів, адміністрування комп'ютерних мереж, підтримку серверної інфраструктури та технічний супровід інформаційних систем органів влади. На відміну від запропонованого Департаменту цифрового розвитку, це управління не формує цифрову політику і не відповідає за розвиток сервісів, а забезпечує їхню безпечну експлуатацію та захист від інформаційних загроз, виконуючи роль технічного «захисного контуру» міської ІТ-інфраструктури.

Таким чином, у запропонованій конфігурації Департамент цифрового розвитку має зайняти стратегічний рівень цифрової трансформації та інтеграції даних; «Управління преси, інформаційної діяльності та внутрішньої політики» займає комунікаційно-інформаційний рівень взаємодії з суспільством; а «Управління технічного захисту інформації та ІКТ» сфокусований на кібербезпеці та технічному супроводі. Їх різниця полягає у функціональній природі: розвиток і трансформація (пропонований департамент), комунікація і політика (управління преси), безпека і технічна стабільність (управління ІКТ).

Щодо інструментів із «ефектом плато» (зокрема утримання комунальних установ та підтримка ВПО), необхідно здійснити функціональну модернізацію системи управління соціальною інфраструктурою. Відповідальність за цей напрям мають нести Департамент соціальної політики спільно з Департаментом житлово-комунального господарства. Практичними заходами є оптимізація мережі комунальних установ, впровадження енергоефективних технологій, а також інтеграція програм підтримки ВПО з міськими програмами зайнятості,

житлового забезпечення та перекваліфікації. Це дозволить перейти від пасивної витратної моделі до активної моделі соціальної інтеграції.

Для підвищення ефективності організаційних та інформаційних видатків необхідно провести реінжиніринг адміністративних процесів у сфері СП. Цим має займатися Департамент СП у взаємодії з Департаментом цифрового розвитку. Основними заходами є скорочення дублюючих інформаційних потоків між структурними підрозділами, запровадження єдиної електронної системи документообігу, а також стандартизація комунікацій із населенням через цифрові канали (портали, мобільні сервіси, чат-боти).

Узагальнено пропозиції представлені в табл. 2.8.

Таким чином, ефективне вирішення виявлених проблем можливе лише за умови чіткого розподілу відповідальності між Виконавчим комітетом КМР як стратегічним координатором [77], Департаментом соціальної політики як головним виконавцем [78], Департаментом цифрового розвитку як інфраструктурним та технологічним оператором, а також Департаментом фінансів як органом бюджетного контролю. Саме синхронна взаємодія цих структур у межах єдиної цифрово-орієнтованої системи управління дозволить перейти від формально-бюджетної до результативно-орієнтованої моделі СП.

На етапі формування СП на місцевому рівні в умовах воєнного стану виникає комплекс системних і процесуальних проблем, які суттєво знижують її передбачуваність, узгодженість та ефективність. Спостерігається висока невизначеність соціально-економічного середовища, що ускладнює прогнозування потреб населення та формування реалістичних бюджетних параметрів соціальних програм.

Таблиця 2.8 – Систематизація пропозицій вирішення проблем у сфері СП у м. Кривий Ріг

Проблема	Шляхи вирішення	Організація
Критичне падіння ефективності фінансової підтримки громадських організацій та ветеранів (K_0 і K_c до 0,09 у 2024 р.)	Проведення функціонального аудиту програм; запровадження «єдиного вікна» для ветеранів; цифровізація подачі заяв; перехід до результативного фінансування	Департамент соціальної політики виконкому <u>КМР</u> ; Департамент фінансів виконкому; Департамент цифрового розвитку та ІТ; профільна ветеранська робоча група
Асиметрія ефективності між соціальними інструментами (різні темпи зростання K_0 і K_c)	Запровадження єдиної системи стратегічного планування соціальних програм; формування <u>KPI</u> для кожного інструменту; регулярний моніторинг виконання	Виконавчий комітет <u>КМР</u> ; заступник міського голови з соціальних питань; Департамент соціальної політики
Розрив між високою фінансовою дисципліною ($K_e \approx 1,0$) та соціальною результативністю	Впровадження програмно-цільового підходу нового покоління; фінансування за результатами; встановлення порогових значень K_0 і K_c як умови фінансування	Департамент фінансів; Департамент соціальної політики
Висока ефективність окремих програм без подальшого розвитку (матеріальна допомога, компенсації)	Автоматизація призначення <u>допомог</u> ; інтеграція соціальних реєстрів; <u>проактивне надання</u> соціальної підтримки	Департамент соціальної політики; Департамент цифрового розвитку; <u>ІНАП</u>
«Плато ефективності» у сфері <u>ВПО</u> та утримання комунальних установ	Модернізація інфраструктури; оптимізація мережі установ; інтеграція з програмами зайнятості та житлової адаптації	Департамент соціальної політики; Департамент <u>ЖКТ</u> ; Департамент економіки та розвитку
Низька результативність організаційних та інформаційних видатків (нестабільність K_0 і K_c)	Реінжиніринг адміністративних процесів; впровадження єдиного електронного документообігу; цифрові канали комунікації	Департамент соціальної політики; Департамент цифрового розвитку; <u>ІНАП</u>
Недостатня своєчасність окремих соціальних послуг	Оптимізація процедур прийняття рішень; скорочення погоджувальних етапів; автоматизація обробки заяв	Департамент соціальної політики; виконавчі органи соціального захисту
Фрагментарність управління соціальними програмами	Створення інтегрованої системи моніторингу СП	Виконавчий комітет <u>КМР</u> ; Департамент цифрового розвитку; Департамент соціальної політики

Масові переміщення населення, зростання кількості ВПО і втрата частини трудового потенціалу призводять до різкої зміни структури соціальних запитів, які місцева влада не завжди може оперативно ідентифікувати на етапі планування. Додатково ускладнює ситуацію обмеженість фінансових ресурсів місцевих бюджетів, їх значна залежність від трансфертів держави та

пріоритетне спрямування коштів на безпекові й критичні інфраструктурні потреби, що звужує простір для повноцінного соціального програмування [9].

Важливою проблемою є також інституційна фрагментарність управлінської системи, за якої координація між ОМС, державними адміністраціями, військовими адміністраціями та гуманітарними організаціями є недостатньо синхронізованою. Це призводить до дублювання окремих заходів або, навпаки, до «випадіння» певних соціальних груп із поля підтримки. На етапі формування політики суттєвим викликом виступає й дефіцит актуальних даних, оскільки традиційні статистичні інструменти в умовах війни працюють із затримками або не відображають реальної ситуації в громадах. Окремо слід відзначити кадрові обмеження та підвищене навантаження на працівників соціальної сфери, що знижує аналітичну якість підготовки програмних документів. У сукупності ці фактори формують ситуацію, за якої соціальна політика на місцевому рівні набуває переважно реактивного характеру і часто формується як відповідь на кризові виклики, а не як стратегічно спланована система довгострокового соціального розвитку [8].

Подолання проблем формування СП на місцевому рівні в умовах воєнного стану потребує переходу від реактивної моделі управління до адаптивно-стратегічної, яка здатна одночасно реагувати на кризові виклики та забезпечувати мінімальну прогнозованість соціальних рішень. Насамперед, ключовим напрямом є посилення гнучкості планування через запровадження сценарного підходу, при якому соціальні програми формуються не як жорстко фіксовані документи, а як варіативні моделі з кількома сценаріями розвитку ситуації залежно від міграційної динаміки, безпекових умов і бюджетних надходжень. Таке сценарне планування дозволить зменшити ризик неактуальності програм у разі швидкої зміни соціального середовища [7].

Важливим інструментом є також удосконалення системи збору та обробки даних на місцевому рівні шляхом інтеграції цифрових реєстрів, оперативних соціальних опитувань та міжвідомчого обміну інформацією. Умови воєнного стану вимагають переходу від традиційної статистики до

більш оперативної аналітики, яка базується на адміністративних даних і цифрових платформах соціального захисту. Це дає змогу більш точно ідентифікувати вразливі групи населення та оперативно коригувати соціальні заходи.

З метою подолання інституційної фрагментарності доцільним є впровадження координаційних механізмів між усіма учасниками СП, включаючи ОМС, військові адміністрації, державні служби та гуманітарні організації. Практичним інструментом у цьому випадку виступають міжвідомчі координаційні центри або платформи управління кризовими соціальними програмами, які забезпечують узгодженість дій, уникнення дублювання функцій і більш раціональний розподіл ресурсів.

Фінансову стійкість СП можна підвищити через диверсифікацію джерел фінансування, активніше залучення міжнародної технічної допомоги, грантових програм та партнерств із неурядовими організаціями. Одночасно важливим є запровадження програмно-цільового підходу з чітким визначенням пріоритетів, що дозволяє концентрувати обмежені ресурси на найбільш критичних соціальних потребах [7].

Окремо необхідним є посилення кадрової спроможності соціальних служб шляхом підвищення кваліфікації працівників, впровадження елементів кризового менеджменту та цифрових навичок, а також часткового перерозподілу функцій між рівнями управління для зменшення навантаження на місцеві структури. У підсумку ефективність вирішення зазначених проблем забезпечується поєднанням цифрової трансформації, інституційної координації та гнучкого фінансово-управлінського планування, що дозволяє соціальній політиці зберігати функціональність навіть в умовах тривалої невизначеності воєнного стану [7] (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Проблеми формування СП в умовах воєнного стану та шляхи їх вирішення

Проблеми	Пропозиції щодо вирішення
Висока невизначеність соціально-економічного середовища та складність прогнозування потреб населення	Запровадження сценарного планування соціальної політики з варіативними моделями реагування на різні кризові ситуації
Різка зміна структури соціальних потреб через внутрішнє переміщення населення	Впровадження оперативного моніторингу потреб населення через цифрові платформи та регулярні швидкі соціологічні опитування
Обмеженість фінансових ресурсів місцевих бюджетів	Диверсифікація джерел фінансування, залучення міжнародної допомоги, грантів та партнерств з НГО
Інституційна фрагментарність та слабка міжвідомча координація	Створення координаційних центрів/платформ взаємодії між ОМС, військовими адміністраціями та гуманітарними організаціями
Дефіцит актуальних статистичних даних	Перехід до використання адміністративних даних, цифрових реєстрів та інтегрованих інформаційних систем
Кадровий дефіцит і перевантаження працівників соціальної сфери	Підвищення кваліфікації, впровадження кризового менеджменту та цифрових інструментів автоматизації процесів
Ризик дублювання або випадіння соціальних послуг для окремих груп	Уніфікація реєстрів отримувачів соціальної допомоги та запровадження єдиної системи обліку
Переважно реактивний характер СП	Перехід до програмно-цільового та стратегічного підходу з визначенням пріоритетних соціальних груп

Зарубіжний досвід реалізації СП на місцевому рівні демонструє, що найбільш ефективними є моделі, які поєднують децентралізацію, цифровізацію управлінських процесів і партнерську взаємодію між державою, громадою та недержавним сектором [12]. У країнах Північної Європи, зокрема у Швеції та Данії, соціальна політика базується на принципі муніципальної автономії, коли саме місцевий рівень не лише виконує, а й формує значну частину соціальних послуг. Це забезпечує високу адресність підтримки, оскільки муніципалітети безпосередньо інтегровані в соціальне середовище та оперативно реагують на зміни потреб населення. Водночас ключовим інструментом є розвинені цифрові реєстри населення та єдині соціальні інформаційні системи, які дозволяють уникати дублювання допомоги та забезпечують прозорість витрат. У Німеччині важливим є принцип субсидіарності, за яким кожен рівень влади виконує ті

функції, які може реалізувати найефективніше, а соціальні послуги максимально наближені до громади. Значну роль відіграють місцеві соціальні служби та неурядові організації, які діють у партнерстві з муніципалітетами. Така модель дозволяє поєднувати державне фінансування з гнучкістю громадського сектору, особливо у сфері підтримки вразливих груп [24].

У Франції та Нідерландах активно застосовується концепція інтегрованих соціальних послуг, коли один центр обслуговування координує доступ громадян до різних видів допомоги: від соціальної до медичної та житлової. Це знижує адміністративні бар'єри та підвищує ефективність взаємодії між громадянами та державою. Okремо варто відзначити практику використання контрактів соціального впливу, які залучають приватний капітал до фінансування соціальних програм із прив'язкою до результатів [24].

Для України на місцевому рівні доцільно перейняти насамперед підхід до посилення реальної фінансової та управлінської автономії громад, що дозволить швидше реагувати на локальні соціальні виклики, особливо в умовах воєнного стану та постконфліктного відновлення. Важливим є впровадження єдиних цифрових соціальних реєстрів за прикладом скандинавських країн, що забезпечить прозорість, адресність і зменшення дублювання виплат. Також значний потенціал має розвиток інтегрованих центрів надання соціальних послуг за принципом так званого «єдиного вікна», що вже частково реалізується в Україні, але потребує розширення функціоналу [24].

Okремо варто адаптувати німецький досвід партнерства з громадськими та благодійними організаціями, особливо у сфері роботи з внутрішньо переміщеними особами, людьми з інвалідністю та літніми людьми, що дозволяє компенсувати кадровий дефіцит у державному секторі. Також перспективним є впровадження елементів оцінювання ефективності соціальних програм за результатами, що широко використовується в країнах ЄС і дозволяє підвищити результативність витрачання бюджетних коштів.

Отже, адаптація зарубіжного досвіду для України повинна ґрунтуватися не на прямому копіюванні моделей, а на їх селективній інтеграції в українську

систему публічного управління з урахуванням умов децентралізації, воєнного стану та обмежених ресурсів, що особливо актуально для місцевого рівня соціальної політики.

Таким чином, у другому розділі роботи виявлено, що Департамент СП виконкому КМР є ключовим виконавчим ОМС, котрий забезпечує реалізацію державної та місцевої СП на території громади. Його діяльність спрямована на організацію системи соціального захисту населення, надання соціальних послуг, підтримку вразливих категорій громадян та координацію роботи відповідних установ. У структурному та функціональному аспекті департамент виступає інтеграційним центром, який забезпечує взаємодію між державними програмами, місцевими ініціативами та отримувачами соціальної допомоги, що особливо важливо в умовах зростання соціальних ризиків.

Аналіз показників реалізації механізмів СП у м. Кривому Розі свідчить про наявність розвиненої системи соціальних послуг, що охоплює основні напрями підтримки населення, зокрема соціальні виплати, адресну допомогу та послуги соціального супроводу. Водночас ефективність функціонування механізмів значною мірою залежить від бюджетного забезпечення та стабільності державних трансфертів. Спостерігається зростання навантаження на систему соціального захисту внаслідок демографічних змін і воєнних викликів, що актуалізує потребу у підвищенні адресності допомоги та вдосконаленні управлінських процедур.

Основними проблемами функціонування механізмів реалізації СП у м. Кривий Ріг є обмеженість фінансових ресурсів, зростання соціального навантаження, недостатня оперативність оновлення інформаційних даних та певна інституційна фрагментарність між суб'єктами соціальної політики. До цього додаються виклики, пов'язані з воєнним станом, зокрема збільшення кількості вразливих груп населення та міграційні процеси. Шляхи вирішення передбачають цифровізацію соціальних послуг, посилення міжвідомчої координації, впровадження програмно-цільового підходу та розвиток

партнерства з громадським сектором, що в сукупності сприятиме підвищенню ефективності СП на місцевому рівні.

ВИСНОВКИ

СП представляє собою систему цілеспрямованої діяльності держави та органів місцевого самоврядування, спрямована на регулювання соціальних відносин, забезпечення соціальних гарантій, зниження соціальної нерівності, підтримку вразливих груп населення та розвиток людського потенціалу через комплекс інституційних, фінансово-економічних, правових та організаційних механізмів. Її еволюційний характер відображає зміну функцій держави від базового соціального захисту до комплексного управління соціальними ризиками та розвитком людського потенціалу, а співіснування теоретичного і прикладного підходів визначає різну глибину та акценти у наукових дефініціях. У структурному вимірі СП охоплює взаємопов'язані напрями: соціальний захист, зайнятість, доходи, охорону здоров'я, освіту, житлову, сімейну та інклюзивну політику, які в сукупності формують цілісну систему регулювання соціального розвитку суспільства та забезпечення соціальної стабільності.

На місцевому рівні СП реалізується через комплекс взаємодоповнюючих механізмів: фінансово-економічного, нормативно-правового, організаційного, політичного, суспільно-комунікаційного та інформаційно-аналітичного, інтеграція яких забезпечує перехід від нормативних цілей до практичних результатів. Їх ефективність визначається не лише ресурсною забезпеченістю, а й рівнем інституційної спроможності громад, якістю управлінських рішень, розвитком партнерства та ступенем громадської участі. В умовах децентралізації та воєнного стану посилюється роль місцевого рівня як ключової ланки оперативного реагування на соціальні ризики, що супроводжується зростанням значення соціальних послуг, адресної допомоги та мережеских форм взаємодії. Нормативно-правова база при цьому виконує системоутворюючу функцію, забезпечуючи узгодженість, стабільність і гарантійність соціальних прав, тоді як стратегічні документи визначають довгострокові орієнтири розвитку соціальної сфери та її людиноцентричну спрямованість.

Проведене дослідження засвідчує, що виконавчий комітет КМР та його структурні підрозділи формують цілісну систему реалізації СП на місцевому рівні, в якій ключову роль відіграє Департамент СП як функціональний центр планування, координації та впровадження соціальних програм. Його діяльність охоплює широкий спектр інструментів соціального захисту від матеріальної допомоги та компенсаційних виплат до розвитку соціальних послуг і підтримки вразливих груп населення, що забезпечує багаторівневий характер місцевої СП.

Аналіз «Програми соціальної підтримки населення» м. Кривого Рогу за 2022–2024 рр. засвідчує стійке зростання ролі місцевого бюджету у фінансуванні соціального захисту та зміну його структурних пріоритетів. Найбільш показовим є збільшення питомої ваги пільгового проїзду з 45,73% у 2022 р. до 55,96% у 2024 р., а також зростання частки допомоги сім'ям загиблих військовослужбовців з 5,66% до 14,56%, що підтверджує посилення компенсаційної та інфраструктурної функцій СП в умовах війни.

Одночасно відбувається скорочення традиційних категорій підтримки: частка допомоги учасникам АТО/ООС зменшується з 13,03% до 3,68%, ветеранам Другої світової війни з 0,38% до 0,17%, учасникам бойових дій в Афганістані з 4,11% до 2,28%, що відображає інституційне переформатування цільових груп СП. Фінансові компенсації та соціальні послуги демонструють позитивну динаміку, зокрема компенсації ЖКГ зростають з 0,73% до 1,70%, а витрати на ВПО з 0,21% до 0,91%. Коефіцієнт економічності залишається стабільним (0,986–1,0), що свідчить про високу бюджетну дисципліну, тоді як ефективність більшості інструментів у 2024 р. досягає 0,99–1,00. Суттєвою проблемою є різке падіння ефективності фінансової підтримки громадських організацій і ветеранів з 0,75 у 2022 р. до 0,09 у 2024 р., що свідчить про фактичну втрату дієвості цього інструменту.

Динаміка показників ефективності свідчить про неоднорідність результатів реалізації різних інструментів: поряд із високою ефективністю матеріальної допомоги, компенсаційних виплат і соціальних послуг

спостерігається суттєва нестабільність або деградація окремих напрямів, зокрема підтримки громадських організацій і ветеранів.

Виявлено, що ключовими проблемами функціонування СП є асиметрія ефективності між інструментами, розрив між високою фінансовою дисципліною та соціальною результативністю, фрагментарність управління, а також обмежена адаптивність системи до умов воєнного стану. Показано домінування бюджетно-формальної моделі управління, яка не завжди забезпечує повну відповідність між витраченими ресурсами та соціальним ефектом.

Обґрунтовано, що подолання виявлених проблем можливе через перехід до результативно-орієнтованої моделі соціального врядування, яка передбачає цифровізацію соціальних процесів, впровадження КРІ для кожного інструменту СП, посилення міжвідомчої координації та запровадження програмно-цільового підходу з оцінюванням результатів за соціальними індикаторами.

Узагальнення зарубіжного досвіду показало, що найбільш ефективними є моделі, засновані на принципах децентралізації, субсидіарності, цифровізації та партнерства з громадським сектором. Для України доцільним є селективне запозичення таких підходів, як єдині соціальні реєстри, інтегровані сервіси «єдиного вікна», результативне фінансування соціальних програм та активне залучення недержавних організацій до надання соціальних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мних М. В. Соціальна політика нашої держави в умовах асоційованого членства України в ЄС. *Український соціум*. 2015. № 3. С. 114–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2015_3_14
2. Климанська Л.Д., Савка В.Є., Хома Н.М. та ін. Соціальна політика : навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Пічі, Я.Б. Турчин. 2-ге вид., випр. і доп. Львів : Новий Світ – 2000, 2015. 318 с
3. Makarova O. Innovative Aspects of Multi-Subject Governance in Social Protection. *Demography and social economy*. 2024. No. 4. P. 77-92. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2023.04.077>
4. Mykolaiets O. O. Methodological concepts of state regulation in the formation of state social policy. *Public administration and customs administration*. 2020. No. 1. P. 56-59. URL: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-1.11>
5. Romanovska Y., Strapachuk L., Makarenko M. State social policy of Ukraine. *Ekonomika ta derzhava*. 2022. No. 2. P. 129. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.129>
6. Ternopil'ska V., Bakulina O. Current social policy issues in Ukraine. *Eastern Europe: economy, business and management*. 2020. No. 1(24). URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.24-28>
7. Verkhovod I. Current challenges and threats to the implementation of social policy under the conditions of marital state. *Scientific notes*. 2024. No. 36. P. 8-18. URL: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.36.24.03.01.005.011
8. Сухова К.К. Проблемні аспекти державного управління наданням соціальних послуг у територіальних громадах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 4/2022. С.118 – 123.
9. Ачкасова О., Полянська А., Семенов А. Проблеми соціальної безпеки молоді в Україні в умовах воєнного стану та шляхи їх подолання. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-71>

10. Безпаленко О. В. Вектори соціальної політики для України в умовах викликів війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 4. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-07-04>
11. Бондаренко С. М., Бугас Н. В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.40>
12. Вітер І. І. Соціальна політика Австралії на початку ХХ сторіччя. *Практичні та теоретичні питання розвитку науки та освіти (частина І) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 25-26 трав. 2020 р.)*. Львів, 2020. С. 5-7. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4841/1/Sotsialna%20polityka%20Avstralii%20na.pdf>
13. National Institute for Strategic Studies. Внутрішні вимушені переміщення: обсяги, проблеми та способи їх вирішення. URL: <https://niss.gov.ua/en/node/5096>
14. Волошин В. Сучасні тенденції в управлінні соціальним захистом ветеранів, людей похилого віку та інших уразливих груп населення. *Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* 2023. С. 447. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/hybrid-threats-23-11-2023.pdf>
15. Вплив війни на молодь в Україні - 2024. UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/vplyv-viyny-na-molod-v-ukrayini-2024>
16. Дубель М. Тенденції соціальної політики України в умовах повномасштабної війни. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. 2024. Т 30. С. 231-237. URL: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.30.38>.
17. Європейська соціальна хартія (переглянута) : Хартія Ради Європи від 03.05.1996: станом на 7 верес. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text
18. Європейський кодекс соціального забезпечення : Кодекс Ради

Європи від 16.04.1964 № ETS N 48 : станом на 6 листоп. 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329#Text

19. Кирилко Н., Тимошенко В. Теоретичні аспекти здійснення соціальної політики в Україні. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : матеріали XI Конференції студентів та молодих учених за міжнародною участю (м. Дніпро, 8 трав. 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 171-174. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/2020_05_08_mup_material_stud.pdf

20. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення : Конвенція Міжнар. орг. пр. від 28.06.1952 : станом на 16 берез. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text

21. Конвенція про права дитини : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 20.11.1989 : станом на 16 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

22. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/254k/96-er#Text>

23. Міністерство соціальної політики України. Обґрунтування технічних та якісних характеристик предмета закупівлі, розміру бюджетного призначення, очікуваної вартості предмета закупівлі Послуги зі створення прикладного програмного забезпечення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери. 30 верес. 2021 р. URL : <https://www.msp.gov.ua/news/20751.html>

24. Кудлаєнко С. В. Соціальна політика: моделі, пріоритети, механізми реалізації : монографія. Хмельницький : Хмельн. : ХНУ, 2018. 342 с. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/items/4425af18-5d8f-40c9-9b26-da214be93999>

25. Кудлаєнко С. В. Структурні елементи механізмів реалізації соціальної політики. *Вісник хмельницького національного університету. економічні науки*. 2019. № 1. С. 169-173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_1_33

26. Літинська В.А. Особливості соціальної політики в умовах воєнного стану. *Економіка України*. 2023. No 1. С. 61—73. URL:

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.061>

27. Медяник В. А. Поняття державної соціальної політики: адміністративно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 528-530. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/128>

28. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 : станом на 19 жовт. 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

29. Міністерство соціальної політики України. Соціальні послуги - Міністерство соціальної політики України. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Socialni-poslugi.html>

30. Міністерство соціальної політики України. На виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам спрямовано з початку року понад 6,2 мільярдів гривень. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/na-vyplaty-dopomohy-na-prozhyvannya-vnutrishno-peremishchenym-osobam-spryamovano-z-pochatku-roku-ponad-62-milyardiv-hryven>

31. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-vr#Text>

32. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ : станом на 27 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

33. Павлова О. Особливості соціальної політики в умовах воєнного стану в Україні. *Grani*. 2023. Т 26. № 6. С. 122-126.

34. Приходько І. П., Шпортюк Н. Л. Формування та реалізація державної соціальної політики в умовах глобальних викликів. *Public administration and regional development*. 2022. № 18. С. 1122-1140. URL: <https://doi.org/10.34132/pard2022.18.07>

35. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI : станом на 3 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>

36. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР : станом на 24 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-er#Text>

37. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 № 2017-III : станом на 26 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>

38. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України від 21.11.1992 № 2811-XII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>

39. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України від 01.06.2000 № 1768-III : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text>

40. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю : Закон України від 16.11.2000 № 2109-III : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text>

41. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>

42. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII : станом на 5 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

43. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII : станом на 19 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

44. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV : станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

45. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV : станом на 1 січ. 2025 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

46. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV : станом на 1 січ. 2025 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

47. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02.03.2000 № 1533-III : станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>

48. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067VI : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

49. Лисяк Л. В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: проблеми та перспективи. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Економіка*. 2017. Т. 25. Вип. 11(1). С.23-30.

50. Про затвердження Регламенту виконавчого комітету Криворізької міської ради в новій редакції. Система обліку доступу до публічної інформації. URL: https://so.kr.gov.ua/ua/treezas_so/pg/3988677777_d2/tpviewr/3/

51. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>

52. Про оздоровлення та відпочинок дітей : Закон України від 04.09.2008 № 375-VI : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-17#Text>

53. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР : станом на 3 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-вр#Text>

54. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон України від 02.06.2005 № 2623-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text>

55. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 № 875-XII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>

56. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні : Закон України від 16.12.1993 № 3721-XII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text>

57. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

58. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 № 1788-XII : станом на 14 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>

59. Про прожитковий мінімум : Закон України від 15.07.1999 № 966-XIV : станом на 20 січ. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text>

60. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>

61. Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23.12.2010 № 2862-VI : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>

62. Про соціальний захист дітей війни : Закон України від 18.11.2004 № 2195-IV: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2195-15#Text>

63. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII : станом на 9 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

64. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

65. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

66. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали

внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28.02.1991 № 796XII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text>

67. Рибчинський Є. Ю. Механізми реалізації соціальної політики держави в контексті сучасних інтеграційних процесів : дис. ... канд. наук : 25.00.02. Київ, 2021. 236 с. URL:

<https://uacademic.info/ua/document/0421U102691>

68. Руденко О. І. Класифікація механізмів реалізації державної соціальної політики. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 10. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-10-02-21>

69. Руженський М. М. Трансформація інститутів соціального захисту населення в транзитивній економіці: дис. на здобуття наукового ступеня д.е.н. К.: 2016 р. URL : https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.01/2016/Ruzhenskyj_diss.PDF

70. Соціальний захист ветеранів в умовах війни: аналітичний звіт. - URL: https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/doslidzhennya_soczahyst_2024-1.pdf

71. Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби. *Cedos*. URL: https://cedos.org.ua/researches/soczialni-poslugy-dlya-veteraniv-ta-veteranok-u-gromadah-vyklyky-ta-potreby/?utm_source=chatgpt.com

72. Тюленєва Ю. В. Особливості державної соціальної політики в Україні. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2019. № 24. С. 40-45. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/197914>

73. Чанишева Г. Соціальна політика: поняття, цілі та правове забезпечення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 80-85. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.13>

74. Шапошникова І. В. Соціальна реабілітація в умовах війни: світовий досвід та проблеми України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 12. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-07-02>

75. Юник І.Г. Реалізація сучасної державної соціальної політики в Україні: основні проблеми та стратегічні пріоритети. *Право та державне управління*. 2023. №2. С.187 – 195.

76. Пастух К. Механізми державної регіональної соціально-економічної політики в Україні. *Університетські наукові записки*. 2022. № 1-2 (85-86). С. 177-183.

77. Офіційний вебсайт Криворізької міської ради та її виконавчого комітету. URL: <https://kr.gov.ua>

78. Офіційний вебсайт Департаменту соціальної політики виконкому Криворізької міської ради. URL: <https://kr.gov.ua/departament-soczialnoyi-politiki>

79. Офіційний сайт КП «Інститут розвитку міста Кривого Рогу». URL: <https://irm.kr.ua>

80. Міщенко О.О. Проблеми та виклики реалізації соціальної політики на місцевому рівні. *Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку (до 210-річчя Львівського торговельно-економічного університету)*: XXI Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених. 28 травня 2026 року, м. Львів.

ДОДАТОК А

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ З ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СП

Нормативно-правовий документ	Характеристика	Коментар щодо соціальної політики
1	2	3
Конституція України від 28 червня 1996 року	Основний Закон України, який закріплює соціальну спрямованість держави, гарантує права громадян на соціальний захист, достатній життєвий рівень, охорону здоров'я, працю та соціальне забезпечення.	Формує конституційну основу соціальної держави та визначає соціальний захист одним із ключових напрямів державної політики.
Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-VIII	Визначає організаційні та правові засади надання соціальних послуг.	Забезпечує розвиток системи адресної соціальної підтримки населення та підвищення доступності соціальних послуг.
Закон України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 № 966-XIV	Визначає поняття прожиткового мінімуму та правові основи його застосування.	Є базою для формування державних соціальних гарантій, пенсій, допомог та соціальних стандартів.
Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 № 2017-III	Визначає правові засади формування соціальних стандартів і нормативів.	Забезпечує уніфікований підхід до визначення мінімальних соціальних гарантій населення.
Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-XII	Регламентує соціальний захист військовослужбовців та їх сімей.	Має особливе значення в умовах воєнного стану та посилення соціальної підтримки захисників України.
Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III	Визначає механізми соціального страхування на випадок безробіття.	Спрямований на мінімізацію соціальних ризиків, пов'язаних із втратою роботи та доходів населення.
Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII	Гарантує право на матеріальне забезпечення через систему пенсій.	Є базовим елементом державної політики соціального забезпечення осіб похилого віку.
Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV	Регламентує функціонування пенсійної системи України.	Формує страхову модель пенсійного забезпечення та сприяє фінансовій стабільності соціальної політики.

Продовження дод. А

1	2	3
Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV	Визначає засади соціального страхування громадян.	Забезпечує захист населення у випадках втрати працездатності та професійних ризиків.
Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16.12.1993 № 3721-XII	Регулює соціальний захист громадян похилого віку.	Спрямований на підтримку активного довголіття та соціальної інтеграції людей старшого віку.
Закон України «Про соціальний захист дітей війни» від 18.11.2004 № 2195-IV	Визначає статус дітей війни та соціальні гарантії для них.	Забезпечує державну підтримку вразливих категорій населення, які постраждали від воєнних подій.
Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI	Регулює порядок збору та обліку єдиного соціального внеску.	Формує фінансову основу функціонування системи соціального страхування.
Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 № 16/98-ВР	Визначають загальні принципи системи соціального страхування.	Забезпечують нормативну цілісність системи державного соціального страхування.
Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 № 2811-XII	Встановлює державну підтримку сімей з дітьми.	Є важливим інструментом демографічної та сімейної соціальної політики держави.
Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 № 1768-III	Визначає порядок надання допомоги малозабезпеченим сім'ям.	Спрямований на подолання бідності та підтримку соціально вразливих груп населення.
Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» від 16.11.2000 № 2109-III	Регламентує соціальний захист осіб з інвалідністю.	Забезпечує реалізацію принципів соціальної інклюзії та рівності можливостей.
Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-XII	Визначає гарантії соціального захисту ветеранів війни.	Має стратегічне значення для формування політики підтримки ветеранів та їх адаптації.
Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 № 796-XII	Регулює соціальний захист постраждалих від Чорнобильської катастрофи.	Є прикладом спеціалізованої державної соціальної політики щодо постраждалих категорій населення.
Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII	Визначає основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю.	Формує державну політику інклюзивності та забезпечення рівних соціальних можливостей.

Продовження дод. А

1	2	3
Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02.06.2005 № 2623-IV	Визначає засади соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.	Спрямований на зменшення соціального відчуження та підтримку найбільш вразливих категорій населення.
Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI	Визначає правові, економічні та організаційні засади державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії захисту громадян від безробіття та механізми сприяння працевлаштуванню.	Є ключовим інструментом державної політики зайнятості, спрямованим на зниження рівня безробіття та підтримку економічної активності населення.
Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III	Визначає охорону дитинства як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, гарантує дітям право на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток.	Формує основу державної соціальної політики щодо захисту прав дитини та забезпечення належних умов її розвитку.
Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13.01.2005 № 2342-IV	Встановлює правові та організаційні засади державної підтримки дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, гарантує їх соціальний захист, утримання та забезпечення житлом.	Спрямований на реалізацію державної політики підтримки найбільш соціально вразливих категорій дітей.
Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII	Визначає гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, механізми їх обліку, соціального захисту, забезпечення житлом, працевлаштування та соціальної адаптації.	Має особливе значення в умовах війни, забезпечуючи соціальну адаптацію та підтримку внутрішньо переміщеного населення.
Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 № 2558-III	Регулює організаційні та правові засади здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.	Забезпечує розвиток механізмів соціальної підтримки сімей та профілактики соціального неблагополуччя.
Закон України «Про основи соціальної захищеності ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16.12.1993 № 3721-XII	Визначає державні гарантії соціального захисту громадян похилого віку та ветеранів праці.	Формує політику підтримки людей похилого віку та забезпечення їх соціальної інтеграції.
Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 № 2961-IV	Визначає правові, економічні та організаційні засади реабілітації осіб з інвалідністю.	Сприяє реалізації інклюзивної соціальної політики та інтеграції осіб з інвалідністю в суспільство.

Продовження дод. А

1	2	3
Закон України «Про соціальний діалог в Україні» від 23.12.2010 № 2862-VI	Встановлює правові засади соціального діалогу між державою, роботодавцями та працівниками.	Забезпечує узгодження соціально-економічних інтересів сторін та сприяє стабільності соціальної політики.
Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 № 3356-XII	Регулює питання укладення колективних договорів та угод.	Є важливим інструментом реалізації соціально-трудова гарантій та захисту прав працівників.
Кодекс законів про працю України (КЗпП)	Основний нормативно-правовий акт, що регулює трудові відносини, умови праці та соціальні гарантії працівників.	Формує правову основу державної соціально-трудова політики та захисту працівників.
Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР	Визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників.	Забезпечує реалізацію державної політики щодо справедливої оплати праці та соціального захисту працюючого населення.
Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» від 18.05.2004 № 1727-IV	Визначає порядок надання державної соціальної допомоги відповідним категоріям населення.	Спрямований на підтримку соціально незахищених верств населення та гарантування мінімального рівня соціального забезпечення.
Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 № 1489-III	Регламентує правові та організаційні засади надання психіатричної допомоги.	Забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони психічного здоров'я та соціального захисту осіб із психічними розладами.
Закон України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 № 1702-IX	Передбачає соціальні гарантії та державну підтримку осіб, залучених до національного спротиву.	Посилює соціальну складову державної політики у сфері безпеки та підтримки учасників оборони держави.
Європейська соціальна хартія (переглянута), ратифікована Україною у 2006 році	Визначає основні соціальні права громадян у сфері праці, соціального захисту, охорони здоров'я, житлового забезпечення та соціальної інтеграції. Є одним із базових міжнародних документів Ради Європи у сфері соціальної політики.	Формує європейський стандарт соціальної держави та слугує орієнтиром для гармонізації національної соціальної політики з принципами соціальної справедливості та інклюзії.

Продовження дод. А

1	2	3
Загальна декларація прав людини ООН від 1948 року	Закріплює фундаментальні права людини, зокрема право на соціальне забезпечення, працю, достатній життєвий рівень, медичну допомогу та соціальний захист.	Є базовим морально-правовим фундаментом соціальної політики, який визначає людину як центральний об'єкт державного соціального захисту.
Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН від 1966 року (ратифікований Україною у 1973 році)	Визначає міжнародні стандарти забезпечення права на працю, соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я та достатній життєвий рівень населення.	Систематизує обов'язки держави щодо гарантування соціально-економічних прав і виступає основою формування державних соціальних гарантій.
Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ООН від 1966 року	Закріплює основоположні права і свободи людини, які є базою для реалізації державної соціальної політики та забезпечення соціальної справедливості.	Опосередковано підтримує соціальну політику через забезпечення прав людини, політичної участі та недискримінації як умов соціального розвитку.
Конвенція МОП № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення»	Встановлює міжнародні стандарти соціального забезпечення у сферах медичного обслуговування, пенсійного забезпечення, страхування від безробіття, нещасних випадків та інших соціальних ризиків.	Формує мінімальні гарантії соціального захисту, які держава зобов'язана забезпечувати незалежно від економічної кон'юнктури.
Конвенція ООН про права дитини від 1989 року (ратифікована Україною у 1991 році)	Визначає міжнародні стандарти захисту прав дітей, забезпечення їх соціального захисту, освіти, охорони здоров'я та належного рівня життя.	Орієнтує соціальну політику на пріоритет дитинства як об'єкта посиленого державного захисту та інвестицій у людський капітал.
Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю від 2006 року (ратифікована Україною у 2009 році)	Спрямована на забезпечення рівних прав та можливостей осіб з інвалідністю, їх соціальної інтеграції та недискримінації у всіх сферах суспільного життя.	Визначає інклюзивний підхід як ключовий принцип сучасної соціальної політики, спрямований на усунення бар'єрів участі в суспільстві.
Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) від 1979 року	Передбачає забезпечення гендерної рівності, соціального захисту жінок, рівного доступу до праці, освіти та соціальних гарантій.	Інституціоналізує гендерно чутливу соціальну політику, спрямовану на подолання структурної нерівності та дискримінації.

Продовження дод. А

1	2	3
Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод	Закріплює основні права і свободи людини, що є основою формування соціально орієнтованої державної політики та захисту громадян.	Створює правові механізми захисту соціальних прав через судові інститути, зокрема ЄСПЛ, що посилює відповідальність держави.
Цілі сталого розвитку ООН до 2030 року	Визначають глобальні орієнтири соціальної політики, спрямовані на подолання бідності, забезпечення гідної праці, зменшення нерівності та підвищення якості життя населення.	Формують стратегічну рамку довгострокової соціальної політики, орієнтованої на сталий розвиток, інклюзивність і зменшення соціальних диспропорцій.

ДОДАТОК Б

*Додаток
до рішення міської ради
від 27.09.2023 № 2201*

ПОЛОЖЕННЯ
про Департамент соціальної політики
виконкому Криворізької міської ради

I. Загальні положення

1.1. Департамент соціальної політики виконкому Криворізької міської ради (надалі – департамент), до складу якого входить інспекція з питань праці та зайнятості, є виконавчим органом міської ради та самостійним структурним підрозділом виконкому Криворізької міської ради, що утворюється й ліквідується відповідно до статті 54 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» міською радою та реєструється в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» й іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність неприбуткової організації, підзвітний і підконтрольний міській раді, підпорядкований їй виконавчому комітету та міському голові, а з питань здійснення делегованих повноважень підконтрольний департаменту соціального захисту населення Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

1.2. Департамент є правонаступником усіх прав та обов'язків управління праці та соціального захисту населення виконкому Криворізької міської ради.

1.3. Департамент у діяльності керується Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, указами Президента України, рішеннями міської ради та її виконавчого комітету, розпорядженнями міського голови, у межах делегованих повноважень – постановами Кабінету Міністрів України, нормативними актами міністерств України (відповідно до галузі діяльності), Регламентами Криворізької міської ради, виконавчого комітету Криворізької міської ради, Інструкцією з діловодства в органах місцевого самоврядування міста, а також цим Положенням.

1.4. Діяльність департаменту здійснюється у відповідності до чинних вимог Державних стандартів України із системи управління якістю та інформаційною безпекою у виконкомі Криворізької міської ради.

1.5. Департамент є юридичною особою, має реєстраційні рахунки в управлінні Державної казначейської служби України у м. Кривому Розі Дніпропетровської області, печатки, у тому числі із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням, штампи, бланки й інші реквізити юридичної особи.

1.6. Департаменту забороняється розподіл отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), працівників департаменту (крім оплати їх праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органу управління та інших пов'язаних з ними осіб.

1.7. Департамент має право передачі активів одній або кільком виключно неприбутковим організаціям відповідного виду чи зарахування до доходу бюджету в разі припинення юридичної особи (у результаті ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення).

1.8. Департамент є розпорядником бюджетних коштів у межах наданих повноважень відповідно до затвердженого кошторису доходів і видатків.

III. Основні завдання та функції департаменту

Департамент у межах компетенції:

2.1. Організовує реалізацію в місті державної та місцевої соціальної політики відповідно до чинного законодавства України та актів органів місцевого самоврядування.

2.2. Здійснює на підприємствах, в установах та організаціях, що перебувають у комунальній власності Криворізької міської територіальної громади, контроль за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення в порядку, установленому чинним законодавством.

2.3. Здійснює на території міста інформаційні відвідування юридичних і фізичних осіб, які використовують найману працю.

2.4. У ході здійснення інформаційних відвідувань і за результатами їх проведення оцінює доцільність фіксації імовірних порушень законодавства про працю, а також необхідність подальшого збору додаткової інформації з метою вжиття відповідних заходів реагування в порядку, установленому нормами чинного законодавства й рішеннями міської ради та її виконавчого комітету.

2.5. Здійснює моніторинг додержання суб'єктами господарювання законодавства про працю, виступає з ініціативою щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) на підприємствах, в установах та організаціях, що не перебувають у комунальній власності, а також стосовно фізичних осіб-підприємців, які використовують працю найманих працівників, шляхом подання відповідного звернення до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, чи його територіального органу.

2.6. Аналізує стан трудових відносин, укладених між суб'єктами господарювання міста й працівниками, та здійснює превентивні заходи для упередження порушень у сфері праці.

2.7. Бере участь у виїзних перевірках уповноважених посадових осіб відповідно до індивідуального графіка, що затверджується керівником або заступником керівника Державної служби України з питань праці чи її територіального органу.

2.8. Бере участь у формуванні та організації виконання цільових програм соціально-економічного розвитку міста, заходів щодо поліпшення стану безпеки й умов праці та виробничого середовища на підприємствах міста, передбачених у цільових регіональних програмах.

2.9. Бере участь у реалізації законів України, указів Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, рішень міської ради, її виконкому, розпоряджень міського голови щодо соціального захисту:

2.9.1 працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими та небезпечними умовами праці;

2.9.2 пенсіонерів;

2.9.3 осіб з інвалідністю;

2.9.4 громадян, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України;

2.9.5 ветеранів війни, праці, дітей війни;

2.9.6 жертв нацистських переслідувань;

2.9.7 сімей загиблих (померлих або визнаних такими, що пропали безвісти) військовослужбовців;

2.9.8 самотніх непрацездатних та малозабезпечених громадян;

2.9.9 військовослужбовців, звільнених у запас (крім військовослужбовців строкової служби) або відставку;

2.9.10 реабілітованих осіб;

2.9.11 сімей, що втратили годувальника;

2.9.12 сімей з дітьми, самотніх матерів;

2.9.13 непрацездатних громадян, які потребують обслуговування вдома;

- 2.9.14 громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи;
- 2.9.15 внутрішньо переміщених осіб;
- 2.9.16 громадян без певного місця проживання;
- 2.9.17 громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України;
- 2.9.18 інших категорій громадян, які потребують допомоги.

2.10. Співпрацює з Державним, міжрегіональними й регіональними центрами зайнятості та їх філіями.

2.11. Організовує роботу щодо вдосконалення форм і засад соціального партнерства, налагодження співробітництва органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади з профспілками й організаціями роботодавців.

2.12. Бере участь у здійсненні комплексних програм поліпшення обслуговування осіб з інвалідністю, одиноких непрацездатних громадян, громадян похилого віку та сприяє всебічному розвитку соціального обслуговування за місцем їх проживання.

2.13. Організовує та забезпечує складання проекту кошторису й бюджетного запиту та подає їх до департаменту фінансів виконкому Криворізької міської ради.

2.14. Отримує бюджетні призначення на відповідний рік. Розподіляє та доводить до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та/або одержувачів бюджетних коштів у встановленому порядку обсяги бюджетних асигнувань.

2.15. Затверджує кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (плани використання бюджетних коштів одержувачів бюджетних коштів), якщо інше не передбачено законодавством України, і на підставі розрахунків та інших документів проводить видатки за рахунок бюджетних коштів на:

2.15.1 функціонування підприємств і установ, які провадять діяльність у сферах соціального захисту та соціального забезпечення;

2.15.2 відшкодування пільг, наданих пільговим категоріям мешканців міста на послуги зв'язку, у межах коштів, передбачених відповідним рішенням міської ради на бюджетний рік;

2.15.3 проведення компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян;

2.15.4 фінансування різних видів компенсаційних виплат окремим категоріям мешканців міста;

2.15.5 фінансування інших заходів і програм соціального захисту населення.

2.16. Розробляє та затверджує паспорти бюджетних програм і складає звіти про їх виконання, здійснює аналіз показників виконання бюджетних програм.

2.17. Розробляє проекти порядків використання коштів бюджету Криворізької міської територіальної громади.

2.18. Здійснює управління бюджетними коштами в межах установлених бюджетних повноважень, забезпечує ефективно, результативно і цільове використання бюджетних коштів, організацію та координацію роботи розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня й одержувачів бюджетних коштів у бюджетному процесі.

2.19. Здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу відповідно до чинного законодавства України.

2.20. Здійснює контроль за повнотою надходжень, узяттям бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів і витрачанням ними бюджетних коштів.

2.21. Забезпечує організацію та ведення бухгалтерського обліку, скла-дання і подання фінансової та бюджетної звітності в порядку, установленому законодавством України.

2.22. Організовує та забезпечує здійснення внутрішнього контролю на підприємствах і установах, що належать до сфери управління департаменту.

2.23. Одержує звіти про використання коштів від розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів і аналізує ефективність їх використання.

2.24. Взаємодіє з організаціями, підприємствами усіх форм власності, що надають житлово-комунальні послуги, послуги зв'язку та інші з питань, пов'язаних з наданням компенсаційних виплат і пільг.

2.25. Забезпечує доступність інформації про бюджет відповідно до Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів чинного законодавства України.

2.26. Сприяє інтеграції в суспільство осіб без певного місця проживання та звільнених з місць позбавлення волі, їх соціальної адаптації.

2.27. Забезпечує єдиний методичний підхід до організації прийому громадян з питань надання коштом бюджету Криворізької міської територіальної громади матеріальних допомог, компенсацій, натуральних допомог.

2.28. Опрацьовує за напрямом роботи заявки мешканців міста, громадських об'єднань, внутрішньо переміщених осіб з використанням електронного сервісу Контакт-центр виконкому Криворізької міської ради.

2.29. Забезпечує права громадян на доступ до публічної інформації та надання безоплатної первинної правової допомоги з питань, віднесених до його компетенції.

2.30. Розробляє проекти рішень міської ради та її виконавчого комітету, що носять регуляторний характер, відповідно до Регламенту Криворізької міської ради та Регламенту виконавчого комітету Криворізької міської ради.

2.31. У межах повноважень бере участь у реалізації заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації.

2.32. Організовує в межах повноважень роботу та забезпечує проведення конкурсу на зайняття посади керівників установ надавачів соціальних послуг комунальної форми власності. За результатами конкурсу готує та подає міському голові клопотання про призначення переможця конкурсу на посаду та укладення з ним контракту.

2.33. Сприяє розвитку системи надання соціальних послуг мешканцям міста.

2.34. Формує переліки осіб для отримання ними компенсації за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб. Уносить відповідну інформацію до інформаційно-аналітичної системи обліку даних, пов'язаних з компенсацією витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб.

2.35. Готує зведений реєстр інформації про отримання компенсації на оплату комунальних послуг, спожитих у будівлях комунальних та приватних закладів і установ, у яких розміщено внутрішньо переміщених осіб на безоплатній основі в період воєнного стану.

2.36. У межах повноважень бере участь у процесі впровадження та розвитку Єдиної інформаційної системи міста Кривого Рогу, уживає заходів для забезпечення можливості подальшого розміщення і обслуговування в міському центрі зберігання та обробки даних (міському дата-центрі) відповідних наборів даних.

2.37. Забезпечує реалізацію державної ветеранської політики з питань надання послуг з підтримки переходу від військової служби до цивільного життя осіб, які віднесені до категорії ветеран, всебічно сприяє їх повноцінній адаптації.

2.38. Бере участь у розробці та впровадженні комплексних програм та рішень, спрямованих на повернення ветеранів до цивільного життя, їх адаптації, реабілітації, працевлаштування, реалізації проєктів власного бізнесу, навчання новим професіям, отримання юридичного захисту, психологічних та інших видів послуг.

III. Обов'язки департаменту

Департамент:

3.1. Розробляє та уносить пропозиції до програм соціально-економічного розвитку міста, інших цільових програм і заходів у межах покладених на нього повноважень та за напрямками роботи.

3.2. Бере участь у реалізації заходів, спрямованих на недопущення виникнення та скорочення наявної заборгованості з виплати заробітної плати, проводить інформаційно-

роз'яснювальну роботу щодо посилення мотивації суб'єктів господарювання до підвищення розміру оплати праці найманим працівникам і забезпечення їх соціальної захищеності.

3.3. У межах наданих повноважень здійснює на підприємствах, в установах та організаціях, що перебувають у комунальній власності Криворізької міської територіальної громади, контроль за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення в порядку, установленому законодавством.

3.4. Аналізує інформацію, отриману з різних джерел, доступ до яких не обмежений законодавством, з питань виявлення неоформлених трудових відносин та інших порушень законодавства про працю, у тому числі зібрану під час інформаційних відвідувань, та виступає з ініціативою щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) на підприємствах, в установах та організаціях, що не перебувають у комунальній власності, а також стосовно фізичних осіб-підприємців, які використовують працю найманих працівників.

3.5. Здійснює інформаційні відвідування роботодавців та працівників з метою їх інформування про найбільш ефективні способи дотримання законодавства про працю, зокрема оформлення трудових відносин.

3.6. Бере участь у розробці заходів щодо соціальної захищеності різних груп населення від безробіття, координує роботу з їх виконання.

3.7. Бере участь у розробці та координує роботу з виконання заходів щодо поліпшення стану безпеки й умов праці та виробничого середовища на підприємствах міста в рамках реалізації відповідних регіональних програм.

3.8. Бере участь у вивченні стану використання трудових ресурсів, аналізі й розвитку процесів, що відбуваються на ринку праці, підготовці відповідних пропозицій і прогнозів, реалізації територіальних програм зайнятості населення, заходів з упровадження довгострокової державної політики розвитку трудового потенціалу й соціального захисту різних груп населення від безробіття.

3.9. Забезпечує діяльність:

3.9.1 координаційного центру підтримки цивільного населення при виконавчому комітеті Криворізької міської ради;

3.9.2 координаційної ради з питань внутрішньо переміщених осіб у Кривому Розі;

3.9.3 комітету із забезпечення доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури;

3.9.4 міської комісії з питання надання одноразової матеріальної допомоги мешканцям міста за рахунок бюджетних коштів;

3.9.5 комісії з питань приймання громадян на утримання до комунальних установ «Будинок милосердя» Криворізької міської ради й «Будинок милосердя «Затишок» Криворізької міської ради та відрухування з них;

3.9.6 міської тимчасової комісії з питання відбору та заселення внутрішньо переміщених осіб у транзитне містечко.

3.10. У межах наданих законодавством України повноважень співпрацює із суб'єктами господарювання з питань охорони праці.

3.11. Веде облік і здійснює аналіз причин нещасних випадків виробничого та невиробничого характеру, профзахворювань.

3.12. Готує й уносить на розгляд міської ради або її виконавчого комітету проекти рішень з питань, що належать до його компетенції.

3.13. Координує роботу управлінь праці та соціального захисту населення виконкомів районних у місті рад у сфері надання державної допомоги сім'ям з дітьми, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, особам, які не мають права на пенсію, і особам з інвалідністю, тимчасової допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, допомоги особі, яка здійснює догляд за психічно хворою особою з інвалідністю 1, 2 групи, компенсації фізичним особам,

які надають соціальні послуги, з питань забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, брали участь у бойових діях на території інших держав, а також членів їх сімей, інших видів державної допомоги та компенсацій відповідно до законодавства України, надання соціальної підтримки мешканцям міста, проведення інших заходів соціального захисту населення відповідно до рішень Криворізької міської ради та її виконкому.

3.14. У межах повноважень сприяє інтеграції осіб з інвалідністю у суспільство, безперешкодному їх доступу до об'єктів соціальної інфраструктури, розвитку системи соціальної реабілітації осіб з інвалідністю (дітей з інвалідністю).

3.15. Координує роботу щодо забезпечення осіб з інвалідністю протезно-ортопедичними виробами, спеціальними засобами пересування й само-обслуговування, засобами реабілітації, соціально-побутовим обслуговуванням, санаторно-курортним лікуванням осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці.

3.16. Вивчає стан матеріально-побутового забезпечення та потреб соціально незахищених громадян, у тому числі осіб з інвалідністю; уживає заходи щодо надання їм соціальних та інших послуг, матеріальних та натуральних допомог; уносить до виконкому міської ради пропозиції з цих питань.

3.17. Здійснює управління підпорядкованими комунальними установами та комунальними некомерційними підприємствами соціальної сфери міста, сприяє їх розвитку.

3.18. Здійснює координаційно-методичну функцію з питання надання встановлених пільг особам з інвалідністю, ветеранам війни та праці, громадянам, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи, самотнім непрацездатним громадянам, самотнім матерям, сім'ям загиблих військово-службовців, сім'ям з дітьми, дітям-сиротам, іншим громадянам.

3.19. Вивчає, узагальнює, поширює досвід і впроваджує прогресивні методи в практику роботи управлінь праці та соціального захисту населення виконкомів районних у місті рад, підпорядкованих комунальних установ та комунальних некомерційних підприємств соціальної сфери міста, надає роз'яснення щодо реалізації місцевої соціальної політики з питань, що належать до його компетенції.

3.20. Здійснює прийом документів на надання матеріальної допомоги окремим категоріям громадян, інших виплат у межах дії заходів місцевих цільових програм.

3.21. Розглядає скарги, листи, пропозиції, заяви громадян, заявки мешканців міста з питань, що належать до його компетенції, проводить прийом громадян.

3.22. Проводить інформаційну роботу, пов'язану з ознайомленням з нормативно-правовими актами про працю, зокрема легалізацію найманої праці, охорону праці, зайнятості, пенсійного забезпечення, соціального захисту та соціального обслуговування населення.

3.23. Організовує роботу та здійснює закупівлю товарів, робіт і послуг у визначеному чинним законодавством України порядку.

3.24. У межах наданих повноважень подає повідомлення та звітує до Антимонопольного комітету України з питання надання державної допомоги суб'єктам господарювання.

3.25. Співпрацює з центральними органами виконавчої влади щодо реалізації проєкту по запровадженню інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя.

3.26. Виконує інші функції, передбачені чинним законодавством України, та в межах наданої компетенції.

IV. Права департаменту

Департамент має право:

4.1. Уносити до виконкому міської ради, департаменту соціального захисту населення Дніпропетровської обласної державної адміністрації, міністерств та відомств України пропозиції з питань удосконалення стану справ у сфері соціально-трудових відносин та соціального захисту населення.

4.2. Залучати до розгляду питань, наданих до його компетенції, спеціалістів управлінь, відділів, інших виконавчих органів міської ради та районних у місті рад, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян (за погодженням з їх керівниками).

4.3. Одержувати в установленому порядку та в межах наданих повноважень від відділів, управлінь інших виконавчих органів міської ради, суб'єктів господарювання документи та інші матеріали, а від органів державної статистики (безоплатно) – статистичні дані, необхідні для виконання покладених на нього завдань.

4.4. Проводити семінари та наради з питань, що належать до його повноважень.

4.5. У процесі виконання покладених на нього завдань та в межах наданих повноважень взаємодіяти з місцевими органами виконавчої влади, органами державної влади, правоохоронними органами, судами загальної юрисдикції, підприємствами, установами та організаціями, що перебувають або не перебувають у комунальній власності Криворізької міської територіальної громади, суб'єктами господарювання, громадськими об'єднаннями, благодійними фондами.

4.6. Розглядати проекти планів підпорядкованих комунальних установ, комунальних некомерційних підприємств, заслуховувати звіти про роботу їх керівників.

4.7. Одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, підприємств, установ, організацій, що перебувають або не перебувають у комунальній власності Криворізької міської територіальної громади, суб'єктів господарювання, громадських об'єднань, благодійних фондів інформацію, необхідну для виконання наданих повноважень, в порядку, установленому законодавством.

4.8. Брати участь у формуванні та використанні міських електронних ресурсів, сервісів, інформаційних систем, вебпорталів тощо.

4.9. Брати участь у судових засіданнях у межах наданих повноважень та у спосіб, визначений законодавством України.

4.10. У межах повноважень у сфері контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення проводити перевірки, що не належать до заходів державного нагляду (контролю), на підприємствах, в установах та організаціях, що перебувають у комунальній власності Криворізької міської територіальної громади.

4.11. За результатами проведення інформаційних відвідувань, у разі необхідності, вживати заходів реагування в порядку, установленому чинним законодавством, з урахуванням рішень міської ради та її виконавчого комітету.

4.12. У разі потреби залучати до участі в інформаційних відвідуваннях посадових осіб відділів, управлінь, інших виконавчих органів міської ради й районних у місті рад та представників підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, розташованих або зареєстрованих на території міста, у тому числі правоохоронних органів та органів центральної виконавчої влади, у межах наданих повноважень з дотриманням вимог законодавства й урахуванням рішень міської ради та її виконавчого комітету.

V. Організація роботи департаменту

5.1. Департамент працює відповідно до перспективного плану роботи виконавчого комітету Криворізької міської ради на півріччя, що затверджується рішенням виконкому міської ради, щомісячних календарних планів роботи виконавчого комітету Криворізької міської ради, що затверджуються міським головою, та місячного плану роботи департаменту, що затверджується заступником міського голови згідно з розподілом обов'язків.

5.2. Департамент утримується коштом бюджету Криворізької міської територіальної громади. Його штатний розпис визначається міським головою в межах загальної чисельності та фонду оплати праці працівників виконавчого комітету міської ради.

5.3. Прийом на роботу працівників департаменту здійснюється відповідно до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» міським головою на конкурсній основі чи за іншою процедурою, передбаченою чинним законодавством України.

5.4. Працівники департаменту виконують обов'язки відповідно до посадових інструкцій.

5.5. Департамент очолює директор. У разі тимчасової відсутності, обов'язки директора виконує його заступник або інша посадова особа, визначена відповідним розпорядженням міського голови.

5.6. Директор департаменту:

5.6.1 здійснює керівництво діяльністю департаменту, несе персональну відповідальність за виконання покладених на департамент завдань, законність прийнятих ним рішень;

5.6.2 видає в межах наданої компетенції накази, направлення на проведення заходів контролю за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах та організаціях, що перебувають у комунальній власності Криворізької міської територіальної громади, організовує та контролює їх виконання;

5.6.3 забезпечує працівникам департаменту підвищення професійного рівня;

5.6.4 представляє департамент в усіх підприємствах, установах, організаціях та закладах;

5.6.5 уносить пропозиції міському голові щодо:

5.6.5.1 прийняття та звільнення працівників департаменту;

5.6.5.2 присвоєння посадовим особам чергових рангів;

5.6.5.3 заохочення працівників за результатами роботи;

5.6.5.4 устанавлення розміру надбавок працівникам;

5.6.5.5 застосування стягнень;

5.6.5.6 структури й штатного розпису департаменту;

5.6.6 формує кадровий резерв на посадових осіб департаменту;

5.6.7 затверджує положення про структурні підрозділи департаменту, посадові інструкції працівників;

5.6.8 визначає функціональні обов'язки працівників та контролює їх виконання;

5.6.9 планує роботу департаменту й аналізує стан її виконання;

5.6.10 від імені департаменту укладає угоди (договори), видає доручення, відкриває в органах Державного казначейства України розрахункові рахунки;

5.7. До складу департаменту можуть входити інспекції, управління, відділи, сектори.

Керуюча справами виконкому

Олена ШОВГЕЛЯ

**ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СП
ЗА «ПРОГРАМОЮ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ НАСЕЛЕННЯ»**

Інструменти реалізації	Заходи	2022 р. передбачено / виконано	2023р. передбачено / виконано	2024 р. передбачено / виконано
Матеріальна допомога	Ветерани Другої світової війни; Учасники бойових дій в Афганістані; АТО/ООС; сім'ї загиблих працівників МВС/НС; постраждали від ЧАЕС; реабілітовані; добровольці; мешканці міста у скрутному становищі; особи з інвалідністю; жінки при народженні дітей; окремі категорії дітей; обласний бюджет; сім'ї військовослужбовців загиблих у війні	123 265 138 / 111 971 757	118 963 213 / 117 857 318	166 681 592 / 165 505 529
Фінансова підтримка ГО та ветеранів	Міські організації ветеранів; ГО учасників бойових дій та АТО/ООС; асоціації сімей загиблих	2 190 979 / 1 642 167	2 236 738 / 952 980	1 167 480 / 110 372
Компенсаційні виплати та пільги	Компенсація ЖКП; часткове відшкодування КП «Сансервіс»; пільги трудовим заслугам; компенсації за проїзд; видатки на касове обслуговування	4 345 126 / 3 391 727	3 626 672 / 3 307 424	9 619 590 / 9 605 538
Соціальні послуги та харчування	Безкоштовне харчування працівників правоохоронних органів і військових; забезпечення продуктами харчування цивільного населення; транспортні перевезення	237 844 121 / 180 736 962	144 603 311 / 122 609 199	217 147 256 / 214 372 099
Утримання комунальних установ та покриття витрат тимчасово переміщених осіб	Будинок милосердя «Затишок», Будинок милосердя; покриття витрат закладів для ВПО	27 593 226 / 26 042 925	35 869 309 / 33 429 046	38 432 895 / 36 199 954
Організаційні та інформаційні видатки	Проведення пам'ятних заходів, висвітлення діяльності департаменту, видатки на транспорт, поховання	1 232 991 / 942 176	2 236 841 / 1 987 938	2 555 453 / 2 177 808
Усього за Програмою		765 806 639 / 606 746 338	768 079 347 / 712 659 059	948 796 619 / 940 741 301

